

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K 45136-5

115 lk

MIKS MU SÕBER VIHAS

H. Jaks. I kl.
8. apr 1938. a.

TA 5?

Sõprus on ilus asi, kui see inimeste vahel on olemas. Aga mõnikord jookseb sõprade vahelt läbi „must kass“ ja tihti lõpebki sõprus sellega. Mõned on nii ägedad, et kui sõber nendele midagi ei meeldi, mida nad tahavad, siis on sõprusel lõpp. Mõisugused inimesed mulle ei meeldi ja mõisuguseid ma endale sõbraks ei võtagi. Minul juhtus ka kord sõbraga tüli, aga see oli palju tähtsamat asja üle.

Minul oli häa sõber. Ta oli küll veidi äge, aga muudu häa poiss. Tema käis minu alati pool, aga mina tema pool ei käinud. Siis saime hästi läbi: talvel mängisime malet ja muud mängu, kevadel käisime jalutamas ja suvel püüdisime kalu. Sõgise tulekuga

2
tekkis aga tüli. Sõbrale meenus, et tema aimult minu pool käis, mina tema pool aga mitte. Ta ütles:

"Kas tuleb järgmisel pühapäeval meile või liide sa enam minu sõber?"

"Ilina unustati (ko) tema sõnad ära ja jätsin pühapäeval minemata. Esmaspäeval sõbrustas minu sõber juba ühe teise poisiga. Ilina jäin sõbrata, kuni leidsin uue sõbra omi pojas. Ta on minust paar aastat vanem, aga tasane ja hääsüdameineega vihasta tühistest asjadest pärast. Ilmu endine sõber pöördus vastu jälle minu poole. Selgus, et tema uus sõber oli kord temaga lumesõda teinud. Siis olid nad kaks kindlust ehitanud, kumbki ühte kindlusele laimud ja vastase kindlust pommitama hakanud. Tema oli oma sõbra kindluse ära lõhkenud, kuna tema kindlus terveks jäi. Sellest oli tema uus sõber vihastanud, tema kindluse jalgadega päole tornanud, hüüdnud:

"Kui minu kindlus purunes, siis li peä sinu kindlus ka terveks jääma!" ja lõhkenud tema kindluse

3
ARA
MUSEUM
K 42138-9
P
ARA
MUSEUM
K 42138-9
äva. Nii lõppes see sõprus, kuna mi-
ni ja ompaja sõprus jäi püsi-
ma. Et ompajal minust kaugel elab
ja alati mind külastada ei saa,
siis olen oma endise sõbraga ka
sõber. Ta ei ole enam nii äge kui en-
ne, sest on tunda saanud, mis jäh-
tus kui sõprus jaheneb.

4
J s a g a

k a l a l .

H. Yaks. Ekl.
29. märts.

Praetud kala on üsna maitsev toit, eriti kui see on sööja enda püütud. Kuid nii on ainult meile, noortele. Haluritele on kala peaaegu igapäevaseks toiduks ja nad lihtsasti noore kalamehe rõõmu, kui tema enda püütud kala sisab praetult tema es. Kuid mina olen seda rõõmu tundnud.

Oli pühapäev. Sel päeval valmistas isa mulle ilusa üllatuse. Kui olime söömas, ütles isa mulle:

"Otsi ussikesi!"

Mulle meenus õng kurnis ja haarates labidat heitsin pilgu õngelt. See oli endisel kohal, kuid (tänan) kõrgel oli teine õng. Hm! Kuid töötasin kiiresti ja varsti oli mulle kuhilal terve hunnik ussikesi. Isa tuli plekkkarbiga, asetaski ussikesed sinna sisse ja võttis oma õnge selga. Teise õnge la-

tas ^{ta} mulle, öeldes: "See on sulle!" Kui sammusin jõe poole, vaatlesin änge. Ritr oli parajasti pikk, kork oli üna kohal, tinaplaani samuti ja selle lähedal konks. Kõik oli korras. Jõudes jõe kaldale, nägin madalas vees väikesi kalu.

"Need on ürilad." Need hakkamegi püüdma, ütles isa.

"Kas neil on ka magus liha?" küsisin ma.

"On küll," vastas isa, pani ussikesi konksu otsa ja heitis änge jõkke. Järgnesin tema eeskujule, kuid loomine ussikene "näkiti" mul änge otsast. Hakkasin nut panema - seal tõmbas isa kala välja. Uuesti änge jõkke heitnud, nägin ^{ma} et kala oli konksu otsas ja rapsasin änge välja. Kala kukkus aga vette tagasi ja äng jäi põõsastesse kinni. Jäändasin sellega, kuna isa aina püüdis. Viimaks õnnestus mul änge lahti harutada ja jõkke heita. Siis õnnestus mul viimaks uneti esimest kala püüda. Võtsin selle änge otsast ära ja lasin änge tagasi jõkke. Müüd näis mulle parem

õnn tulevat, sest teine kala oli ka varsti õnge otsas. Isa naeratas: „Vaata, vaata! Sa lähed ka isona osavaks kalameheks.“

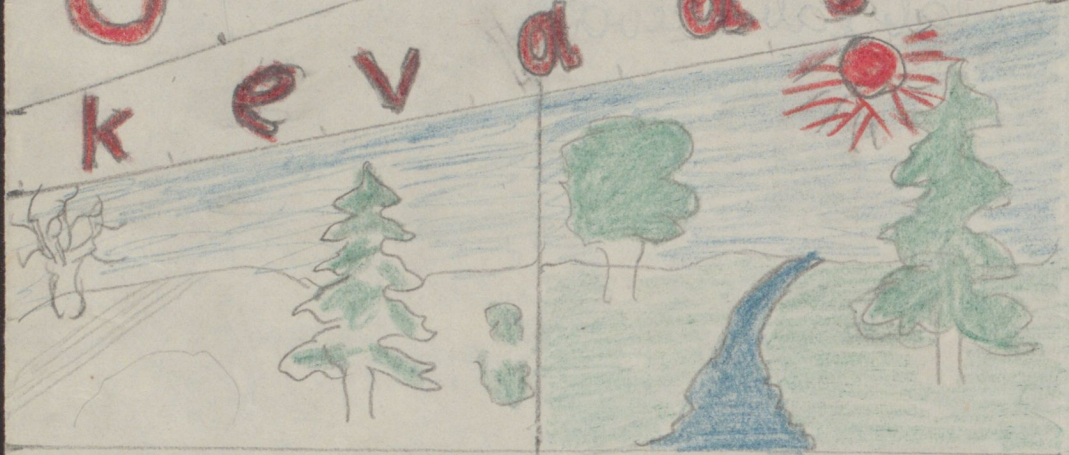
Püüdsime veel mõned „ürilad“, siis käskis isamul heinaritsikaid püüda, et saaksime särgi õngitseda. Püüdsin mõned heinaritsikad ja viisin nad isale. Siis õngitsesime edasi: mina „ürilaid“, isa särgi. Aegajalt püüdsin isale heinaritsikaid. Ussikesed said otsa ja ma jätsin õngitsamise järel. Huitsin pikali jõe kaldale. Seda nähes ütles isa: „Väta (parem) nuga ja tee hark, mis osasäl ikka pikutada.“

Vaevalt sain hargi valmis, kui isa lõpetas õngitsamise. Ajasime kalad hargi otsa ja läksime koju. Veel samal päeval sain enda püütud kalade üle rõõmu tunda.

Nüüd olen mitu korda kalal käinud ja askan isona hästi õngitseda.

O o t a n
k e v a d e t .

K. Yaks.
1938 a.
H. mäts.

Paks lumi kattis maad. Helgu-
mäed olid täis kilkavaid lapsi ja
suusatajaid. Mina isegi ju kihuta-
sin mägedest alla. Kukkusin - pol-
nud vigagi - paks, pehme lumi võt-
tis mu oma kaissu. Talv oli ka ki-
na.

Kuid siiski: talve kavadega võr-
elda ei saa. Talvel on vaid valge,

? Kevadetuunne, lindude laul.

Kud on esimesed kevadetuunused.
Esimesed sügistuunused on kollased
lehed. Siis täidab lillede lähm
kevadist õhku ja lindude laul
kolab läbi kevade.

9
üksine värv. Kuid kevade on pal-
ju värvirikkam. Ning praegu on
ju ka loota kevade tulekut, kuigi
on veel vara, sest kevade algus on
21. märtsil ja praegu on alles märt-
siku algus. Lumi on kõrgematelt
kohtadelt kadunud ja andnud mu-
ni pruunile maapinnale. Pajud
on juba uvas. Need ^{on} praegu esi-
mesed kevade tunnused. Kuid kui
läheb veel soojemaks, siis tähtsavad
mullast lilled ja linnud saavad
lõunamaalt. Siis täidab lillede lõhn
kevadest õhku ja lindude laul kõlab
läbi hommiku. Siis lendavad õhus
liblikad ja muud putukad, kes är-
gand talveunest. Siis täituvad
lillerikkad kohad lastega, keda
joovastavad lillede lõhn. Nad no-
pivad lilli ja viivad need koju vaa-

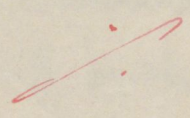
PELAGOS
ARHIIV
FOND K 751

Veel pole veel hakand voolama,
veel pole kevadet!

ARHIIVIMUSEUM
PÕHJA-ESTONIA
FOND K 4212-2

sidesse. Lilledel lõhn täidab ka ma-
jad ja isegi need, kes ei näe kevade
(lilja) tulekut, tunnevad tema ligi ole-
kut. See aeg on hiliskevade.

Kuidas ma küll soovin keva-
de tulekut! Minu soovid lennaku
vastu päikesele, lilledele, lindudele!
Aga praegu on veel alles eelkevade:
päeval soe, öösel külm, ja maapind
on ilmunud nähtavale ainult kõr-
gematel kohtadel (ja) ning metsa
ääres. Veel pole veel hakanud voo-
lama, veel pole kevadet! Kuid ta
tuleb, seda tean ma kindlasti.
Minu soovid lennaku vastu päike-
sele, lilledele, lindudele! Nad toogu
kevade!

Kuidas võiksin
kasulik olla
kodumaale?

H. Sako. Vkl.
19. veebr. 1938a.

Eesti on mu kodumaa. Ja on
seda ^{mulle} olnud juba 12 aastat, see maa,
mille piirid ulatuvad Läänemäelt
Soome lahele ja Peipsi piirilt Lää-
nemerele. Me kodumaa on vaba! Ka
mina olen vaba, vaba eestlane! Kõl-
le teine see on? See on meie õilsate
riigijuhide Konstantin Pätsi ja kind-
ral Laidoneri teene. Sellel suurel töö-
l aitasid kaasa ka Vilms, Poska ja
paljud teised eestlased. Mitmed neist
surid meie vabaduse eest.

Kas mina siis ei või olla nende

Parandus.

Ta on seda mulle olnud ju-
ba 12 aastat, see maa, mille piirid
ulatuvad Läänemäelt Soome
lahele ja Peipsi piirilt Lääneme-
rele. Kuid mitte ainult vaprad sõ-
jahäbed ei aita kaasa riigi kait-
semisel, vaid terve ja aus rahvas.

tublide meeste vääniline ja kaasa
 aidata Eesti riigi kaitsmisel? Oo,
 miks mitte! Ma võin juba nüüdki
 toetada riiki kogudes vanaranda
 allveelaevastiku hääks. Samuti toe-
 tan ma riiki hoolsalt õppides, sest
 mida kõrgem kultuur on riigis, seda
 kauem aega kulub vaenlasel riigi
 vallutamiseks, või peab ta isegi
 vallutamiskavatsusest loobuma.
 Kuid mitte ainult vaprad sõjame-
 hed ei aita kaasa riigi kaitsmisel,
 vaid terve ^{ru}aus rahvas. Meil on ju
 maadlajaid, poksiijaid, maletajaid,
 laskureid ja igasuguseid kurbaid
 mehi. Iganüks on neist riigile kasu-
 lik Eesti tutvustamisega välismaal.
 Me Palusalul on kaks kuldmedalit,

Stepulov annab hõbenudali, suurmeister Paul Keres on maailma parimaid maletajaid ja lasknud töid Helsingist Argentina hõbesamba. Ka on Eestis veel kirjanikke, kunstnikke ja igal alal on ikka kedagi. Kellena sundan ma kõige enam kodumaale kasulik olla? Maletajana? Või kirjanikuna? Elukutseid on palju. Kuid kõige suurema kasu toovad Eestile põllumehed. Kui poleks Eestis põllumehi, tuleks vilja kalli raha eest sisse vedada. Aga tänu põllumeestele, võib vilja isegi välja vedada.

Kuid tulgu mis tuleb, jäägem eestlaseks ja olgem sellele ihkke!

SUUSKADEL

METSA.

H. Yaks, 1kl.
13. jaan. 1938.a.

Meie lähedus^{us} on kalu mäe:
Kääpamägi, Hundi^umägi ja kal-
mandal nime pole, aga meie nime-
tame teda Kuumimäeks. Alguses
tundsime vaid Kääpamägi, aga
varsti leidsime tisedki mäed. Kuu-
nimäe avastuskoht oli nānda: lāk-
sime kord suuskadel ringi uitma
ja sattusime juhuslikult Kuumimäe-
le. Tustasime, et lähedus^{us} oli veel
iiks mägi, mida me ei tundnud
ja proovisime sellest mäest alla
laskmist. Juba alul saime aru, et
see mägi on üsna äkiline ja püüd

Krak-krakk! Nän! Auh-auh! Ilmi-
dugi, mäest aleks ju väimud alla
sõita, aga jäändes mäe kõige äki-
lisemale kohale, märkasime hirmu-
ga, et all olid mättad ja kada-
kapõõsad, (maha hüpata) ning nü-
de taga poollahtine aja.

sime pidendada, kuid see ebaõnnestus, sest oli juba suus haag sees. Muidugi, mäest oleks ju võimud alla sõita, aga jändes mää kõige äkilisemale kohale, märkasime hinnangu, et all olid mättad ja kedaka-põõsad, ning nende taga pool lahine aja. Pikaliveskumine oleks alund suuskade seum, maha hüpata ka ei saanud. Mis teha? Juba oli sõber mää kõige äkilisemal kohal ja mina sealsamas. Nüüd lendas sõber mättasse, suusad tegid krak-krakk! aga kihutasid läbi põõsa edasi. Kõhe nägin, et mulgi pääsu palmed ja haanasin kadaka laduast kinni. Kadaka latv kiskus mul pea katki, aga suusad lendasid edasi ühes minuga. Akki kostis prakst!, aga ma ei saanud vaadata sel-

le põhjust, sest lendasin mättasse.
 Hüppasin mättale, aga suusad len-
 dasid jökke. Asusin sõbra otsima.
 Jõe kaldalt leidsin sõbra suusad:
 üks oli terve, aga teine väga katki.
 Olles kindel, et sõber on sealsamas,
 astusin edasi ja leidsin sõbra pöö-
 ras lamamas.

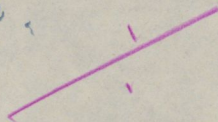
"Oli see aga säit!" lausustas. "Kas
 suusad on katki?"

"Jum enamad küll," vastasin, "aga
 minu enamad lendasid jökke."

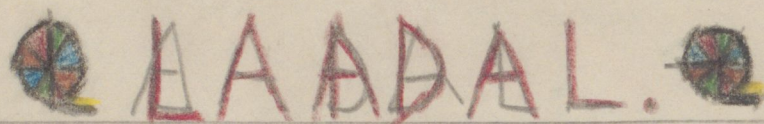
Leides suusad üles, arutasin, et mul
 oli ka üks suusk katki ja teine ter-
 ve. Asusime siis koduteele. Tujul oli
 halb: suusad katki ja minu peape-
 sa ka katki...

Hiljem aga, "väitsime" Hünimäe
 süski ja sealt alla säites ei kukku-
 nud me enam. Varsti avastasid

me ka Hundiñãe.

REDACTED
ARL
FEDERAL

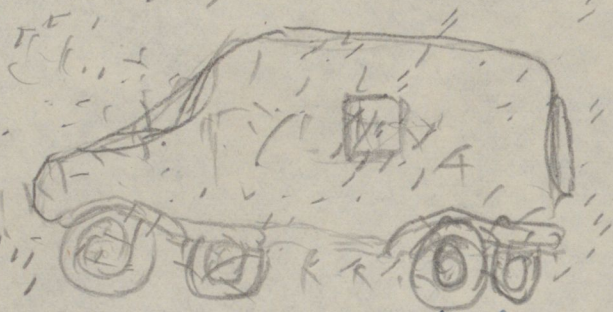
8. nov. 1937. a.
Kalgju Saksvkl.

Mineval aastal, 16. okt., käisin minna Vastse-Kuustes laadal. Laadahoone mükkel oli kole ilu. Tuiskas ja tormas mis hirmus. Arakidnamlt jõudsime kiidagi ikka kooli. Arvataval laadaplatsil seisis keset tuisku ainult üks auto. „Kirsugune ongi siis Vastse-Kuuste laad,“ naersime meil. Esimese vahetuni ajal aga selgus, et laad oli jõudsasti kasvamas, sest tuisk oli lakunud. Nüüd olid tunnid kolmiked. Kihtsalt kiidagi ei suutnud ära oodata tundide lõppu, olgugi et oli ainult neli tundi. Kolmandal klassil oli ainult kolm tundi. Käskisin sealt klassilt meespool-
 sel Makk'il oodata. „Ootan auto juures, ootas ta. Viimaks oneti pääsen minagi laadale. Makk seisab täesti auto kõrval ja ootab. Sellega koos käime laa-

Kole pikad, kole lühikesed, kole
hinnsad, kole ilusad, kole mustad,
kole puhtad, kole väikesed, kole (puh-
tad) suured.

dol ringi ja ostame tarvilikke asju. Kui
oleme ostnud kõik tarvismineva, siis
asume otsima meie hobust. See seisab
teiste hobuste juures, vanakil istub isa.
„Ma jään laadale ja tee lähete hobu-
sega koju,“ sõnab ta. „Te saate ju min-
ne?“ - „Saame küll,“ vastan mina. Rami-
me Makk'iga vanikisse ja isa annab
meile ohjad kätte. Makk juhleb hobust
tulek aega, siis aga annab ohjad mi-
nu kätte ja

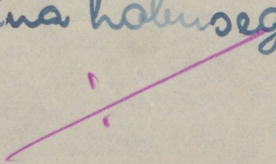
hüppab ma-
ha. „Mul on
jalgadel külm,“
sõnab ta. „Ma
tulen endale
taga joastis
sooja.“ Tõlles

kohal ronib ta jälle vanikisse ja haarab
ohjad oma pikku. Münd tunnen minagi,
et ka minu jalgadel on külm. Kui ma
 ütlen seda Makk'ile, otsustab see: „Ta-
ha jooksuma!“ Hõbin maha, aga ronin
jälle vanikisse. „Mul on juba soe,“ ütlen.
Münd jõuame kodus teatse. Siin lähleb
Makk ära ja mina juhin ise hobu-
se õul. Teised inestavad, et hobusega

FEDERATION
ARHIVMUSEUM
LONDON

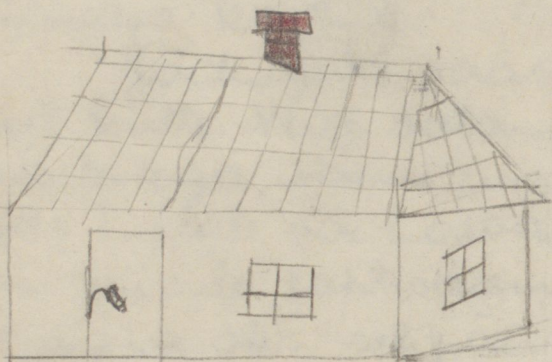
kaju tulim, sest hõlilikult mina hõlusega
ei käi.

no school exhibit but

9. dets. 1937. a.
H. Gaks. V kl.

УДОЛУД

ТУЛЕВАД.

Jah, tuiske, neid tuiske poleks su-
gugi taneis!

Oh et nad oneti tuleksid! Tuleksid saanite ja ilusa ilmaga. Et oneti ei tuleks tuksuseid ega "muste" jäule.

Praegu on küll häa saanite ja juba jõulumeeolugi, aga kui ta ära läheb, siis on jõulumeeolugi otsas. Kuud praegu on ka tuksused, külmad ja tuulised ilmad. Jah, tukske, neid tukske poleks sugugi tantsis! Ja eriti jõulu ajaks pole tantsis tuksuseid, külmi, (ega tuksuseid ilmu) ega tuuliseid ilmu. Ma kujutan juba ette ilusat ilma jõulu ajal. Pund seisavad vaikselt, ilmi lumega kaetud. Mäni vares lendab kuuse oksale ja raputab lume oksalt maha. Kaatab siis kaisle tasakaalu ja lendab ära, kuna lumehelbed langevad maha. Lendab vares siis teise kuuse otsa, satub aga tugevamale oksale ja jääb peatuma. Lumehelbed aga langevad jälle maha. Siis avab vares oma hääkpaalad ja lasub kuulda: "Vaak! Vaa-ak!" Ja sellise ilmaga külla sõita on suurim lõbu. Aga ka lumesadu on tore. Tasa, ta-

Kui hubane on istuda jõulu-
 õhtul kinnlatule valgel ja ligeda
 piiblil! Ja sel ajal kauges minevi-
 kus - ligi 2000 aasta eest - sündis Jee-
 sus ning inglid laulsid... Saabiks
 kard ameti see aeg!

sa langevad lumehelbed maha ja lumehang täiseb. Kui olla lumesajal ajal teel, siis pöörle jõudes alad ileri lumega kaetud.

Jäuluajaks saame ka tunnustised kätte. Keid ootan ma rõõmsa kartusega. Näeme, mis nad toovad, kas hääd või halba. Aga üks pahe on minule lahtisaamispäeval kindel - mina olen sel päeval klassikona pidaja. See on halb amet. Siiski peaks kõik hästi minema. Jäulu ajal tehakse ka koolimajas jõulupidu ja jõulupuu. Jõulupuu juures jagatakse maiustusi, ja siis saabub kaks nädalat vabastust (ja) ning oma koolivendadest lahusolekut. Kuid igav ei ole see jõuluvaheajad kindlasti mitte.

Kui hubane on istuda jõuluõhtul kinnisel valgus ja lugeda pöörit. Ja sel ajal kanges minevikus - ligi 2000 aasta eest - sündis Jeesus ning inglid laulsid...

Taaskas ameti see aeg. Kuid selleni on aega veel küllalt...

ARHIVMUSEUM
FOND K 432-2
PEDIAOBORIK

MINUL

ION HÄÄ

SÖBER.

H. Saks. Vbl.

23. nov. 1937a.

Minul on häa söber Georg. Kuid
meil ei kutsu teda mitte Georgiks, vaid
"Sorsiks". Kust see nimi on tulnud, se-
da meil ei tea, kuid see nimi on tal.
Nimi "Sors" meenutab ju sortsi, põrg-
last. Väga võimalik, et see tuli otsesi-
sel asuvasst plekist.

Kui ma esimesel oktoobril, s.o.
esimesel selle aasta üldkoolipäeval,
kooli läksin, sain tuttavaks teise klas-
siga. Sors oli tollal kolmandas. Pää-
ri päeva pärast, kard koju tulles, nä-
gin Sorssi esimest korda. Ta meeldis
mulle juba siis. Kuid alles järgmisel
aastas, saades ühte nuni, tutvusi-
me pähejalikult. Et olin tollal väga

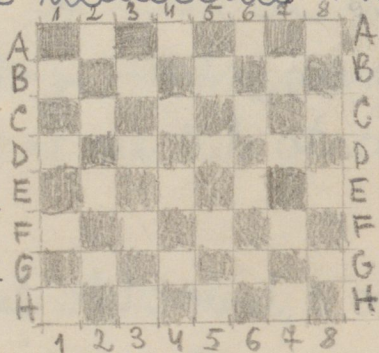
Nimi „Lõriss“ meenutab ju sortsi,
põrgulast.

vaikne, siis meeldis mulle Tross, kes oli
 samuti iseloomult vaikne. Teel saime
 sõbraks. Vasti hakkas Tross pühapäe-
 viti minu pool käima. Mängisime
 ja käisime jõe ääres. Kui talv tuli
 ja lumi maa peale oli, läksime suusa-
 tama. Suusatamine võidu ja kala-
 sine suuskedel kogu küla läbi.
 Mõnikord, kui esimesel mäest alla
 sõitjal juhtus apardus, siis juhtus teisel
 kindlasti sama, sest teine sõitis esi-
 mesele otsa. Vahel, kui lumi sula oli,
 pidasime lumesõda ja ehtasime lu-
 mememmi, et neid kargelt kuulide-
 ga purustada. Kui saabus suvi,
 käisime koos suplemas ja kalal. Vae-
 valt küll mõne kala püüdsime, aga
 kalalakkimine oli lõben.

Järgmisel aastal ei olnud meil

sõbrust. Käesoleval aastal aga olene
jälle sõbrad ja käime üksteise pool.
Nüüd olen mina ka jilgen ja ei kar-
da Tarsi poole minemist. (K)llul an
kodus male. Ja et meie mõlemad
Tarsiga harastame malemängu,
siis an 64-muduline malelaud meie
alaline võitlusväli.

Aga Tars an ikka-
gi liiga kõva ja väi-
dab mind alati, ku-
na ~~ka~~ mina olen
teda ~~kord~~ ^{vaid} võitnud ja paar viiki
saanud.

Ka oma pinginaabriga olen vei-
di sõber.

Sauna-Ants

ja Tiku-Toomas.

Inimkonnas liiane sagedasti täiesti erinevaid inimestüüpe. On ju olemas "koonereid", korralikke inimesi ja pillajaid. Kaks erinevat inimest olid ka Sauna-Ants ja Tiku-Toomas.

Sauna-Ants elas dlulgi maal oma naise Leenaga. Tema elu oli korralik. Kiirhasti tema kui ka ta naine Leena olid (kor) töökad inimesed ja teiste inimestega hästi läbi. Omase suguste popside seas oli Sauna-Ants kaunis kuulus, sest tema sai popside esindajana vallavanemat valida. Pühapäeval käis Ants naisega kirikus ja luges "Sakalat". Antsu ja Leena töökus paistis möödaminutilise koha silma, sest maja ümbrus oli karras ja kehv. Lühikese aja oli viljakandvaks muudetud. Klugi Ants oli pop, oli tal siiski imelik soov: omada hobust ja vankrit. Seda polnud talle põrungi tarvis, kuid hobusega oli uhke kirikusse sõita. (Kluid) Sauna-Ants oli korralik in-
Siiski

menne.

Seda vastand Tiku-Toomas oli küla "kortlesant". Häis talust talu oli ta aga kogunud raha ja isegi müü-
palju, et oleks saanud elada muretult. Päälegi oli rahakogumise otstarb tü-
hine: saada ilusasti meeldud. Seda
oli Tiku-Toomas teistele inimestele "pa-
nasiit" ja endale "kooner".

Siis kaks vastandit - Sanna-Ants
ja Tiku-Toomas said teineteisega häs-
ti läbi. Et Toomas oli lumbakas, oli
Antsul talt kahju ja ta häbenes oma
hobuse-unistust.

Jaanilaupäeva õhtul tuli Tiku-Too-
mas hilja tud mööda. Sanna-Ants
kutsus teda enda poole. Et Toomas end
väga jõuetu tundis olevat, jäigi ta Ant-
su poole. Toomasest hoolitsiti häs-
ti ja lõpuks pandi pehmesse sängi ma-
gama, mille eest Toomas oli Antsule vä-
ga tänuvõlg. Keskööl äratas Toomas
Antsu oma oigamisega. Ta tundis,
et hakkab surema. Sel päevast lasi
ta Ille Isa "palvet lugeda ja tegi
testamendi. Siis suri Tiku-Toomas -
küla "kortlesant".

Ants täitis testamendi: määris Too-
ma ilusasti maha ja ostis ülejäänud

raha eest endale hobuse. Seda rõõmu!
 Pühapäeval rakendas Ants hobuse
 vanke ette ja sõitis naisega kirikus-
 se. See oli Antsu suurim päev. Muudu
 kändis Ants jalgsi, aga nüüd sõi-
 dab hobusega! Kui tore oli hõõripais-
 si käsutada: "Pane hobusele tork pä-
 he!" Siis jõodi kõrtsis, liikub ja ha-
 kati võidu kihutama. Kodutel jäid
 Ants ja Lenna magama. Kui Lenna
 koduvänavas ärkas, oli Ants raba-
 tud. Ants tahtis veel vaid hobust nä-
 ha. Hobuse näinud, suri Ants oma
 elu suunpäeval, pühapäeval hommik-
 kul.

Nii elasid ja surid kaks vas-
 tandit - Saung-Ants - korralik in-
 mene ja Tiku-Toomas - "kooner".

1999. aastal

9. okt. 1937. a

K. Gaks. I kl.

KUI MA ESIMEST KORDA SURNUAIAL KÄISIN.

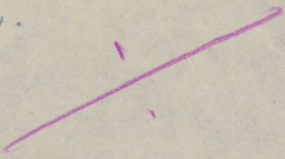
Meie perekonna matmisukoht
asub Võnnu surmuaias. Seal on nii-
sugune seadus, et ühel aastal peetak-
se surmupüha jaanipäeval, teisel aas-
tal surviste esimesel pühapäeval.

Mine isa käis igal aastal sur-

nuteprühal. Selleks oli tal ka põhjust,
 sest risti all puhkasid tal naine, kaks
 poega, vend ja ema. Vanaisa käis alati
 temaga ühes ja mõnikord ka õde.
 Mina mängusin ja mängusin, kuni
 kaheksa-aastaselt mind kaasa võeti.
 Jaanipäeva varahommikul rakendas
 isa kaks hobust pümaravankri ette
 ja pani kodu^{le} istme alla. Siis rüü-
 tas^{ja} meid ja tõstis vankrisse. Mina istu-
 tusin isa ja vanaisa vahel ja õde
 istus taha. Tõit algas. Jõudes maanteele,
 lendas tolumpilv taga. "Hoidke
 piip ja pillid!" hüüdis isa. Mina suru-
 sin mütsi kõvemini pähe. Teel tuli
 ka võidukihutamist, sest meil ha-
 bused ei sallinud möödasõitmist. Sur-
 muiale lähemale jõudes sõitsime pi-
 kas vooris. Varsti nägime, et surmuad
 mustas hobustest ja inimestest. Ometi

leidsime paraja paiga hobuste kinni
kõitmiseks. Ronisime üle lagunenud
müüri ja läksime surmaeda. Oma
matmispaigale jõudes istusime meie
õega pingile, kuna isa vanaisaga
võtsid kübarad pääst ja põlvitasid
risti kõrvale. Mina ei teadnud, mis
nad teevad, aga pärast sain teada,
et palvetavad. Siis läksime teisele
poole surmaeda. Tääl asusid kau-
baputkad ja mitu autot. Kaubaput-
kadest ostsime saia ja läksime taga-
si. Siis algas ka jultus. Kõik mehed võt-
sid mütsid pääst ära ja mina muu-
dugi ka. Pärast jultuse lõppedes panin
mütsi jälle pähe. Siis asusime kodutee-
le. Kõnd ei olnud enam tarvis hober-
seid sundida, need tõttasid koju. Akki
lendas mul müts pääst. Isa peatas
hobused ja keegi ulatas mulle müt-

si. Siis hoidsin mütsi kõvasti kinni.
Õhtupoolikul saabusime koju.

TARTU NÄITUS.

4. okt. 1937. a.
K. Paks. V klr

3.-6. septembrini oli Tartus põllumajanduslik näitus. Mina-
gi käisin sellel näitusel. Reedel, 4.
septembril, sõitsin õhtuse rongiga
linna. Ööbina sõitsin öe poole. Öde
pidi ka minema näitusele kooliga.
Olin liig väsinud selleks, et kohelda öe-
ga. Vajusin voodisse ja jäin magama.
Hommikul ärkates ei saanud aru, kus
olin. Öde oli läinud ja tuba tühi. Vii-
maks meenus, et sõitsin õhtul linna
ja lähen nüüd näitusele. Olin kodus,
kuni tuli ristiema. Sellega läksime vät-
ja. Omnuse peatuskohal tuli tükk aega
oodata. Viimaks ilmus oodatar. Omni-

Õde pidi ka kooliga näitusele mi-
nema. Omnibuse, omnibuse, omnibuse.
Kajah, eks nad müüd ole kõik käi-
ma pandud. Atruu, akkeid, raskühima-
sinaid ja müüd põllutööriistu oli saad.
Oli kole pikki kurke ja uusi sorte kar-
tuleid. Vaat', kus Pariisi maailma näi-
tus. Kella 4 rangiga sõitsin koju.

bus näis õige vana olevat. Kui ma se
da ütlesin, sõnas ristiema: „Kajah, eks
nad nüüd ole kõik käima pandud.
Nüüd ju näituse aeg.“ Astusime näitu-
seada sisse.

Lageda taeva all peksid rehepeksu-
masinad. Tääl oli ka kombain, Venust
toodud. See lõi ka vilja ja peksis ka ko-
he. Atm, äkkeid, raskülvi masinaid ja
muid põllutöö riistu oli sääl. Latrites
seisid loomad, suured pullid ja leh-
mad. Sigu, lainsaid, hobuseid oli sääl, aga
kannu ja teisi kodulinde ma ei näinud.
Ühes majas seisid rahvarüüdis vahaku-
jind, all kihelkand ja aastaarv. Samas
majas leidis vanaaegseid käsitöid.

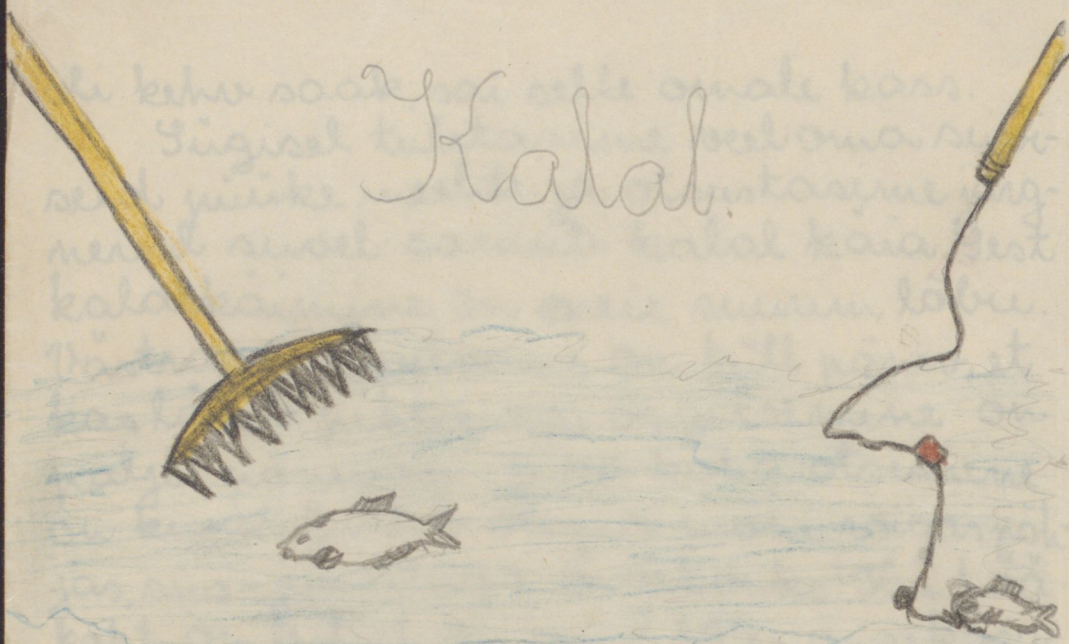
Ühes kuuris kerles auto. Kõrval oli tei-
ne auto ja mootoratas. Ühes majas sei-
sid aiaviljad. Kõrvitoad olid nii suured,
et ei jõudnud tästagi. Oli kale pikk~~aid~~

kunke ja musi sorte kartul^{id}. Igat oorti aiavilju oli sääl. Piipsi äärsid silulaid vist ka. Puurides olid väljal hõberbased. Need aga kärtsid ja peitsid endid.

(vedur)

Näitus oli nii suur, et me ei saanudki teda läbi käia, sest ristiinal oli aega vähe. Pärast aga sõnas ristiema: „Ei see näitus olnudki suur. Vaat, kus Pariisi maailmanäitus. See oli suur, 4 kilomeetrit. Kaks päeva andis käia.“

„Kas käisite ka kõik läbi?“ küsisin mina. „Ikka,“ vastas ristiema. „Seal olid ka he niisugused rongid, mis liikusid ja la-käija kiirusega. Riikide paviljonid seisid seal ääres. Huppes oli ainult kaks too-li. Aga pikk oli see rong. Kuni Eiffeli tornist vaatasime, näista sipelgana. Riikide paviljonidest oli kõige kenam Belgia. Kella 4. rongiga sõitsin koju.“

H. Yaks. IV kl.
26. apr. 1937. a.

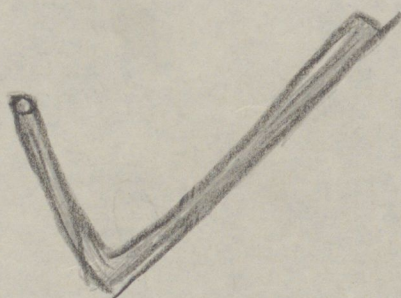
Kalal.

Kui saabus paras kalalemineku aeg, ütles sõber Georg: „Kuu, lähme kalale!” Mina ka nõus. Mõeldud, tehtud. Järgmisel päeval tuligi Georg minu poole, västar kaasas. Mina võtsin õnge ja läksime. Esialt läksime oja, kus oli rohkesti haugi. Tääl polnud õngega midagi teha, sel- lepärast jätsin õnge ojasuudmele. See läksin Georgiga edasi. Gattusime urka juurde, kus lükkus must vari. Mina hirmu- tasin ridvaga, Georg lõi västraga, ja käes meil esimene kala oligi. Tahtsime edasi minna, aga äkki nägin mina teist haugi ujumas ja hüüdsin Georgi- le: „Vaata, kala!” Kala aga ehmus, ujus

tagasi. Georg oli küll karmas aga ka-
la oli veel karmem ja pääses ära. Pär-
rast nägime veel kolme hauge. Kaks sai-
me kätte, aga kolmas pääses ära. Nüüd
astusime Ahja jõel poole. Sääal heitsime
västra kõrvale ja võtsime õnge. Mina
õngitsesin ja Georg vaatas päält. Enne,
kui västraga püüdsime, vaatasin mi-
na päält. Õngega püüdsin peamiselt väi-
keri kalu. Kalade hulk kasvas ja neid oli
halb käes hoida. Georg lõi oksa ja a-
jas kalad lõpustest läbi oksa taha. Nii
oli parem hoida.

Kui meie arvamise järgi kalu juba
küllalt oli, ja kalad ka enam õnge ei ha-
kanud, läksime koju.

Teine kord läksime
koju vörguga kalu
püüdma. Õnnetuseks
oli veri suur ja meie
ei julgenud vette astu-
dagi. Siis aga astusi-

me, sääal oli veri väga õhuke ja kõik oli
asjata. Pärast käisime veel västraga. Siis
aga oli saak väga väike. Nägime küll üht
suurt hauge, aga see ujus ära. Et üks haug

oli kehv saak, sai selle omale kass.

Sügisel tuletasime veel oma suvisi-
seid püüke meelde, ja otsustasime järg-
neval suvel samuti kalal käia, sest
kalalkäimine on meie suurim lõbu.
Västraga püüdmine on küll põnev, et
kas lähel pihta, aga õngitsemine on
palju põnevam. Juba koha otsimine
on kunst. Juhtub olema mõni roigas pö-
jas, siis - jumalaga õngekonks! Kui hää
koht on leitud, on suur lõbu õngekorgi
vahtimine. Üldse aga on õnge otsa pa-
nemiseks tarvis liivikaid. Nuuremaid
kalu püütakse ka heinaritsikatega.

Porandus.

Sügisel tuletasime veel oma suvisi-
seid püüke meelde, ja otsustasime järgneval
suvel samuti kalal käia, sest kalalkäi-
mine on meie suurim lõbu.

ARHIVIMUSEUM
 PEDAGOOGIKA
 FOND K 4373-3

22. apr. 1937a

H. Yakes. II kl.

Kevadel karjas. (Ümberjutustus.)

Täabus päev, mil lambad ja leh-
 mad lasti karjamaale. Esialt ei
 hakanud nad ühtigi sööma, vaid
 rõõmutsesid välja saamise üle. Kui
 ka emis tuli põrsastega karjamaa-
 le, oli kena vaadata, kuidas põr-
 sad ümber emise sibasid. Gattus
 mõni auku, või jäi maha, oli kisa
 lahti. Esimesel päeval ei saanudki
 muud, kui naerda loomade tem-
 pude üle.

Suurem lõpu oli õhtul. Siis kaste-
 ti karjaseid, muidu jääks karjane
 karja juures magama. Olid kar-

jased juba m"arjad, hakkasid
kastjad üksteist veega pilduma,
nii et õhtul olid kõik m"arjad.

Mõne päeva pärast algas hari-
lik karjaskäik. Et kased veel mah-
la jooksisid, oli palju asju karja kaa-
sa võtta: oherdi, mahlakapp, puss-
muga, kartulid ja veel palju asju.
Tüdrukud jäid karja hoidma, ku-
na poisid läksid mahla laskma.
Poiste tagasitulles algas tuletege-
mine. Poisid raiusid hagu ja tüd-
rukud kandsid haod humnikus-
se. See süüdati alt põlema. Kui suits
tõusis, katsuti läbi tule joosta või
suitsus seista. Tekkisid söed, siis
pandi kartulid tulle ja r"aimed
tulepaistele. Olid kartulid küp-

sed, hakati sööma. Igal tüdrukul oli oma talleke, kellele anti kõik kartulikoored ja müüd jäämused. Karjas oli ka üks oinas.

See oli väga maiaas kartulikoorte pääle ja kui tal-
 le midagi ei
 antud, hakkas
 ta koke pok-
 sima.

Pääle sööki
 hakati män-
 gima. Mänge
 oli väga pal-
 ju.

Õhtul tulid poisid karjastele

vastu. Siis küguti mängiti küla-
vainul. Tääl oli väga lõbus.

Niisuguste lõbudega möödusid
päevad ja kaskede hiirekõrvest said
vanad lehed.

Näga hea!

Parandus

Esmalt ei hakanud nad ühtigi
sööma, vaid röömitsesid väljasaa-
mise üle.

Õppekäik metsa.

18. apr. 1937. a.
K. Saks. II kl.

Sarapuu ja lepp
tolmuvad.

Kevad jõudis ja loodus hakkas ärkama. Et seda lähemalt silmitseda, selleks läksime ühel loodusõpetus tunnil õppekäigule metsa. Juba teel nägime oravat, kes ronis kuuse otsast kuuse otsa. Orav oli juba karva muutnud, ta oli üleni pruun. Edasi minnes tuli minna talust läbi. Seal olid kurjad koerad, aga perenaise keelul jäid nad vaik. Siiski kästi meil kikk kätte võtta. Talu taga algas mets. Kõndisime metsa mööda, siis jõudsimme kruusaauku de juurde. Otse sealsamas kasvavad ka sarapuid. Oli viimne aeg, et näha sarapuu tolumist. Sarapuu oksa liigutades tõusis üles suur tolmu pilv. Igauks võttis endale oksa, et seda klassis lähemalt silmitseda. Edasi läksime leppa otsima. Ühel vaiksel laengidikul metsa ääres leidsime suure lumehange, et oleks võinud vabalt suustada. Edasi minnes nägime metsa par-

ti. Kaugemal metsast nägime üht tundmatut lindu. See laskus ühe männi otsa. Tahtsime, et ta ära lendaks, sest lootsime teda linnul tunda, ja karjusime. Lind jäi aga ikka püü otsa ja me läksime edasi. Peagi leidsime lepa. Sellega oli sama lugu. Lepal nägime laimud aastaseid käbisid. Üpetaja seletas, et need tekitavad emakurbadest ja pärast muutuvad puumiks. Varustades endid ka lepa oksadega, läksime edasi. Lähedal olid ka kased. Neil ripnesid ainult tolmukurvad, aga need ei tolmunud veel, sest emakurbi polnud.

Koolimajas algas kaasatoodud oksade vaatlemine. Võtsime käsile sarapuu oksa. Nõeladega eemaldasime katted emakurbadelt. Püüdsime lugeda emakaid ja ka tolmukaid. Et oleks kõike paremini näha, saime luubid. Tolmukaid oli ühe kätte all neli. Emakurva püü

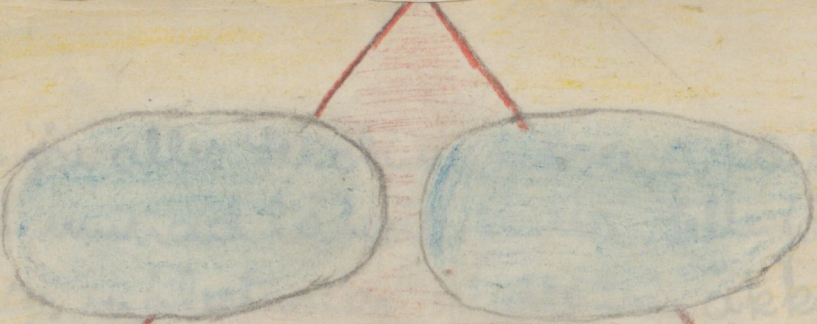
dumise pärast mina ei saanud emakaid lugeda. Sepal olid tolmukurvad pikaks veninud, kuna emakurvad olid punased, lühemad urvad. Sepal olid veel punakas-lillad pungad, kus olid sees lehed.

Lümpidega vaatlemise juures juhtus pisike apardus. Meile anti kasutada mitmesugused lümp: suuri ja väikesi. Kord sain ühe lümbi ja asusin lepa urbi vaatlema. Imelikul kombel ei suurendanud see lümp sugugi, vaid ennem vähendas. Ülle kohta seletas õpetaja, et see olla koondav lümp.

Teise kohta üteldi, et olla harilik pilliklaas. Siis andsime lümbid ära ja kahe tunniline loodusõpetustund lõppes.

8. aprill. 1937. a.
H. Gates. IV kl.

MUNE KOKSIMAS.

Jaabusid kavatsodatud kevad-
pühad. Ma teadsin, et kevadpühade a-
jal kiigutakse ja kokesitakse muna-
dega. Olin väga mures, et pühad ikka
lähemale jõudsid, aga kanad ei mu-
nenud. Kartsin, et viimati ei saagi mu-
ne ja siis nagu ei olekski pühi. Kui-
das ma rõõmustasin, kui tüdruk pü-
hadeelse nädala kolmapäeval ütles,
et kanad olla juba munenud! Ja
tuligi välja, et minu mure oli asjatu.
Pühadeks saime mune küllalt.

Esimese püha hommikul tõusin
ruttu ja tötasin köögis. Köögis ei

olnud aga midagi ja olin pettunud. Minu arvates pidi sääl olema vär-
vitud mune, aga ei olnud. Pesin nöö-
puhtaks ja sain aru, et munad olid
värvitud unes. Isa kutsus mind tüp-
pa. Sääl me valmistasime pints-
leid ja avasime munalaki pude-
lid. Õde ja tüdruk keetsid köögis mu-
ne. Kui meie töö valmis sai, olid ka
munad keened. Munad värvisime pu-
naseks, rohelineks, kollaseks või kir-
jukes. Jagasime munad ära. Koksi-
ma veel ei hakanud. Sel pühäl oli
mul väga igav. Käisin väljas ja lu-
gesin.

Teisel pühäl algas koksimine.
Võtsin oma kollase muna ja lõin
isa omale pääle. Käis kõva prak-
satus. „Sinu muna on katki,” ütlesin
isale. Osutus aga, et mitte isa, vaid mi-
nu muna oli katki. Isa naratas ja
koksis õega. Õde lõi, ja tema muna

Läks ka katki. Mulle tuli mõte, et see

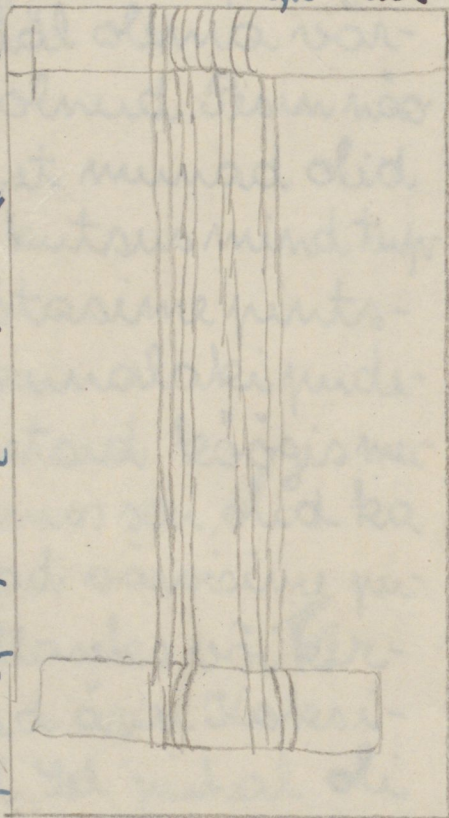
muna, millega pööle
lühakse, läheb katki.

Kui ma veel koksisin,
kõikisin ikka teistel
pööle lühia. Ja tõesti!

Mine muna jäi ter-
veks ja teistel läksid
katki. Lõpuks võttis
isa puumuna ja tah-
tis sellega koksida. Li-
na aga tundsin puu-
muna ära ja ei koksi-
nud.

Osa mune jätsime veel alles, teised,
mis katki olid läinud, söime ära. Pär-
rast tahtsin mina külla minna, aga
isa ütles, et teed on halvad, ei saa min-
na.

Kõige suurem lõbu oli viimasel
pühapäeval. Siis koksiti kõik munad kat-
ki. Teisel pühapäeval alles jäänud mine mu-
na läks ka katki. Siinult üks isa mu-

na jäi alles. See oli nii kõva, et kõik tei-
sed munad läksid katki. Selle jätsi-
megi "mälestuseks". Null tuli äkki mel-
de, et pühad on läbi ja kiike ei olegi
veel üles pandud. Ühtsin isale: "Pa-
neme küge üles!". Isa oli nõus ja val-
mistas nöörikest, ning lauastükist
küge. Selle panime küüni üles. Kohe
hakkasin mina õega kiikuma. Esi-
ti läks mul päa hulluks, aga pä-
rast harjusin ära. Lõuna ajal tuli
sõber Georg meile. Ta oskas kiike vä-
ga kõrgele ajada. Ma kartsin, et ma
ha kukun, aga ei olnud midagi. Geor-
gil oli pühadimuna taskus. Tõin
isa muna ja lõin Georgi omale. Geor-
gi muna läks katki. Isa muna jäi
alles. Pärast käisime metsas ja jõe
ääres. Ühtul lahkus Georg. Nii lõp-
pesid kauaoodatud pühad.

7. aprill. 1937. a.
X. Gales. IV kl.

KEVADISED VEED.

Talvel sadas lund. Lõpmata pol-
ju. Kõng kuhjus hange pääle. Olid ka lõ-
bud: sai suusatada, kelgutada, jääl ui-
sutada ja lumes püherdada. Sageli ling-
lesin minagi üle hangede või püherda-
sin lumes. Oli väga lõbus.

Kui saabus kevad, kadusid kõik
talvised lõbud. Aga nusi tuli järjest
juurde. Talvise suusatamislõbu asemele
tuli kevadel vaatlemislõbu. Nõnda to-
re oli vaadata, kuidas kevad saabus.
Kõige esmalt panin alguses imestuse-

ga tähele, et hanged jäid üle öö väikes-
teks. Aga, kui lund käega katsusin, sain
aru, miks lumi kokku langes. Talvel võt-
sin ka mõnikord lund pihku ja pigis-
tasin. See pihutais jäi väikeseks kuuli-
keseks. Aga kevadel katsudes ja pigis-
tades jäi peotais ikka peotäides. Sel-
lele järgneval ajal pidin olma väga

ettevaatlik. Kui
kergesti võis kuk-
kuda läbi lume,
all peituvasse vet-
te. Ka jääle min-
nes tuli olla ette-

vaatlik. Kord hommikul käigult ko-
ju tules ütles isa, et ta näinud teisi
lapsi jääs. Mina kohe riietusin ja tõt-
tasin ka jääle. Olin aga unustanud
isalt küsimata, mis kellaajal ta tei-
si jääs nägi. Teised olid olnud jääs
kella kuue ajal, mina aga läksin
kell pool kaheksa. Selle läbi juhtus

õnnetus. Esiti, jääle astudes, tundus jää
olevat päris kõva. Julgelt läksin eda-
si. Aga juba paar sammu kaldast
eemal kukkusin vette. Vesi oli külm
ja püüdsin tagasi ronida jää ser-
vale. Nüüd murdus aga jää kõikjal
ja langesin uuesti vette. Hulk aega
siplesin, enne kui sain ronida jääle
tagasi. Jooksin ruttu koju ja vaheta-
sin märgad riided kuivade vastu. Ar-
vasin küll, et jään terveks, aga ometi
olin külmetanud.

Järgmisel päeval või-
sin ainult läbiakna
vaadata. Vesi ilmus

nähtavale, Ongudes-
se tekkisid tiigid. Kõik erutas mind,
ja vaevolt sain loo välja minna,
kui ka seda kasutasin. Lompaida

kaga oli muutunud lainetavaks jär-
veks. Mõni suur jäätükke ujus „järvel”.
Allamäge, jõe poole, viiv kraav oli
muutunud ojaks. Jõgi, sama millel
kahe päeva eest reisutasin, pidi ole-
ma veel jääs.

Jooksin jõe äär-
de. Jõudsin veel
viimasel silma-
pilgul kohale,
et näha jäämi-
neku. Lõulbist

jõele joosnud vesi põhjustas jäämi-
neku. Kaugemalt kuuldus imelikke
hääli. Ma ei läbenud oodata, vaid
pistsin jooksu otse hääle sihis. Jää-
minek oli alanud! Jäätükid tugeva
vooluga muristasid minu poolset
kallast ja pidin kaugelt hoiduma,
et mitte kukkuda veesti vette. Reg-
ajalt kukkus kallas sisse ja vesi
vahutas. Jäätükid läksid edasi.

64 5.
ARHIIVIMUSEUM
PÄRANÕUKA
FOND K 4673-5
7. aprill 1927
X. 3. 3. 3.
Jooksin jõele, kuni leppadeni. Jääl tek-
kis ummistus. Jää kuhjus üles ja ta-
kistas vee jooksu. Teisele kaldale a-
jas vesi üle. Jões vesi aina tõusis.
Uued jäätükid purustasid jääkuhi-
ja ja vool läks edasi. Kallas tõm-
bus kuivaks. Edasi ma enam ei
läinud. Läksin koju ja rõõmusta-
sin nähtu üle väga.

Parandus.

Jões vesi aina tõusis.

8. märts. 1937. a.

K. Saks. IV kl.

KUIDAS KUNINGATÜTAR SEITSE AASTAT MAGANUD.

Kord elas üks kuningas. Selle tütar suri ära. Kui kuningatütart kirstu pandi, tuli üks tark, kes ütles, et kuningatütar ainult magavat. Tark käis palju klaasi kokku osta, sellest mäggi valmistada ja kuningatütar klaasist kirstuga sinna osta panna. Seitsme aasta pärast peo teha ja kuulutada, et noormehed võivad katsuda mäkke üles ratsutada. Kes mäkke üles sõidab, sellele andvat kuningatütar sõrmuse ja kuningas võtvat ta endale väimeheks.

Sel ajal elas seal ligidalt isa kolme pojaga. Kaks poega olid targad,

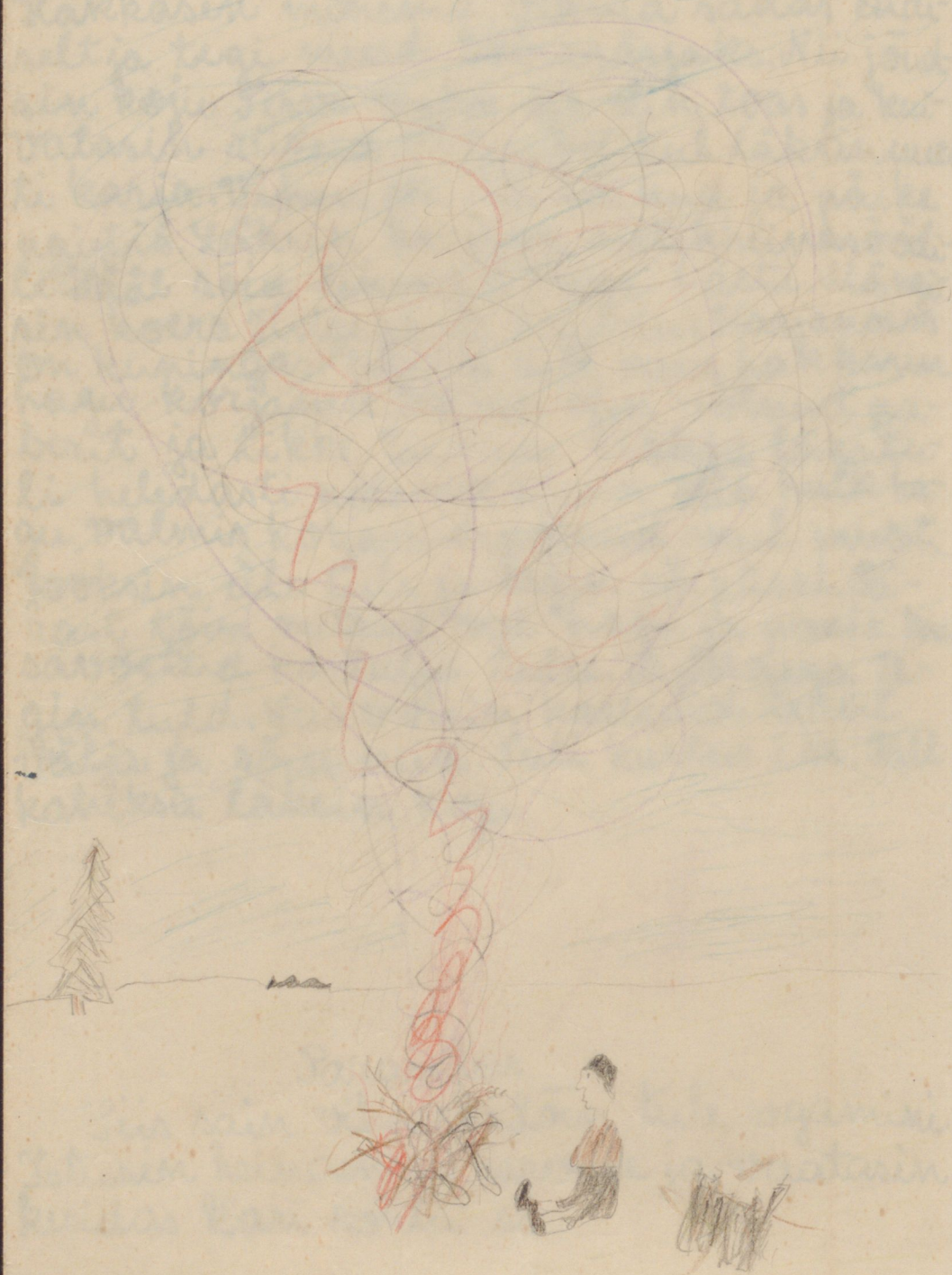
kolmas veidi lollakas. Isa tegi tingimuse, et pööle tema surma pidid targad lollakat toitma. Pööle selle tahtis isa, et iga vend üheöö tema hawal valvaks. Isa suri. Peeti matust. Pööle matuste tuletas lollakas vendadele isa tahtmist meelde. Teised naersid ja käskisid lollakat minna. See läks. Isa hääl küsis hawast kes valvavat. Teada saades, et see lollakas oli, lubas isa talle ilusa hobuse ja riided. Hommikul läks lollakas koju. Öhtul pidi jälle lollakas minema. Isa lubas veel ilusama hobuse ja riided. Samuti kolmandal ööl. Isa töötas veel et kuningas võtaks lollaka väimeheks.

Seitse aastat oli möödunud.
 Noormehed läksid ja katsusid mä-
 ke ronida. Kuid ükski ei saanud mäe
 jalt kõrgemale. Lollakas läks isa
 hausa ja küsis esimese ööst tase.
 Raudrüütes hobuse seljas ratsutas lol-
 lakas ühe kolmandiku klaasmäest.
 Siis kadus ta. Teisel päeval läks lol-
 lakas hõberüütes ja ratsutas kaks
 kolmandikku mäest. Esimesel korral
 tõstis kuningatütar kätt,
 teisel korral pääd. Kolman-
 dal läks lollakas kuldrüü-
 tes mäe tippu. Kuningatü-
 tar tõusis üles ja andis oma sõrmuse
 lollakale. Siis see kadus. Pärast läks
 lollakas kuninga juurde. Tark seletas,
 et lollakas olla ühe kuninga poeg. Lol-
 lakas sai targaks ja jäi kuninga
 järeltulijaks.

K. Gales. ükl.
1936a. 3. okt.

Sügisel karjas.

Hommikul kell kuus läks kari met-
 sa. Algas minu karjapäev. Alguises kippus
 uni vägisi pääle. Kõrre viskaringi pika-
 li, aga kartens hein tegi mu märjaks ja uni
 läks ära. Istusin heinamaa servale ja
 vaatarin, kuidas kari rohtu söi. Kui rohi
 juba veidi kuivem oli, katsusin tuld te-
 ha. Kõrjasin metsast puid. Heinaküünist
 tõin heinu. Kolm tikku raiskarin ära,
 aga tuli ei läinud põlema. Siis sai vi-
 haks lõin tule segamini. Hiljem kõrja-
 sin jälle puid kokku ja hakkasin uue-
 ti tuld süütama. Kord läkski natukeks
 ajaks põlema. Aga tuletegemise hoos olin
 unustanud taeva. Küüd oli see kaetud
 hallide pilvedega. Hakkas vihma sadama.
 Vihm tegi mu märjaks ja kustutas tu-
 le. Pugesin heinaküüni räästa alla. Ku-
 na olin saanud märjaks, hakkas mul
 külm. Küüni räästa all
 oli mul hea vihmavari.
 Kuigi vihma sadas eda-
 si, ei olnud mul sellest
 midagi. Heinamaale tek-
 kisid kombid. Lehmad pugesis ka küü-
 ni räästa alla. Sinna mahtusid ainult
 mõned, teised seisis küüni varjus. Kor-
 raks läkski vihm üle ja mina, ning, leh-

mad läksime tagasi heinamaale. Pool
tundi oli kuiva, siis hakkas uue hooga
sadamad. Sellejärele hõigati mind koju.
Hakkasin minema. Vihma sadas endi-
selt ja tegi mind läbimärjaks. Kui jõud-
sin koju terve vaba aja olin toas ja kui-
vatasin riideid. Öhtupoolikul läksin uue-
ti karja. Vihm oli üle läinud ja päike
paistis. Läksin karjaga ristikkeinasöödi-
le. Seal söid lehmad väga hästi. Mängi-
sin koera Hiirega ja laulsin. "Karjapois-
on kuringas!" Umbes kell kuus hakkasin
hagu korjama. Kaasa olin võtnud pa-
berit ja tikke. Esimese tikkuga läks tu-
li heledasti põlema. Kuna olin hulk ha-
gu valmis korjanud, põlnud mul must.
Jooksin üle tule ja tegin söepüssi. Jä-
rasti tõin metsast veel hagu ja panin ka-
savõetud kartulid tulele. Hulk aega te-
gin tuld. Siis võtsin kartulid tulest
välja ja söin neid. Tuli kustus ise. Kell
kaheksa läksin koju.

Parandus.

Siis sain vihaseks, tõin tule segamini.
Istusin heinamaa servale ja vaatasin,
kuidas kari rohtu söi.

16. okt. K. Paks
1936 a.

Mine elulugu.

(Linn.)

Ühel ilusal kevadisel päeval kü-
vati mind seemnena maha. Siis haka-
ti trullima. See seerus mind mullas-
se; varsti tulin üles. Küüd nägin ma
päikest. "Oi, mis see on?" mõtlesin ma.
"Sülijem sain aru, et päike tegi mulle
hääd. Meenusin roheliseks." "Oi, kui
ilus ma olen," mõtlesin. Kasvasin ik-
ka pikemaks ja võimaks sain enda-
le õienupud. Ühel päeval avanesid
õienupud ja ma olin sinine. Olin üh-
latatud ilusast värvist! Aga õielehed
longesid. Siis olin varsti inetut vär-
vi, pruuni. Mõtlesin oma endisele ilule.
Äkki tuldi ja kitkuti mind. Siis pan-
di vette. Vahapeal oli mind seemnetest
puhastatud. Karjusin, aga keegi ei kuul-
nud. Küüd võeti välja, laotati, aeti kok-

ku ja pandi parrsile. Küll oli sääl kuum!
 Aga halvemad asjad olid ees: mind ra-
 bati, ropsiti ja ~~saati~~ peegudesse. Olin ilus,
 puhas lina. "O, ma ei teadnudki, et
 saan nii ilusaks," mõtlesin siis. Küüd
 kedrati mind lõngaks. Lõng võeti ja
 koeti kangaks. See on
 allostore! Olen "õnnelik!"
 mõtlesin siis. Jälle alga-
 sid pünad: lõiguti, tor-
 giti ja õmmeldi. Tuumaks
 said minust särvid.

"Aga nüüd olen ilus!"
 mõtlesin jälle. Küll on aga nii tore ol-
 la!" Mind pandi selga ja kanti. Hak-
 kasin kulema. Lõpuks võeti mind ja
 visati põõnikule. Sääl seisin. Ükskord
 võeti jälle alla ja viidi väljale. Sääl
 mädanesin ja muutusin nullaks.

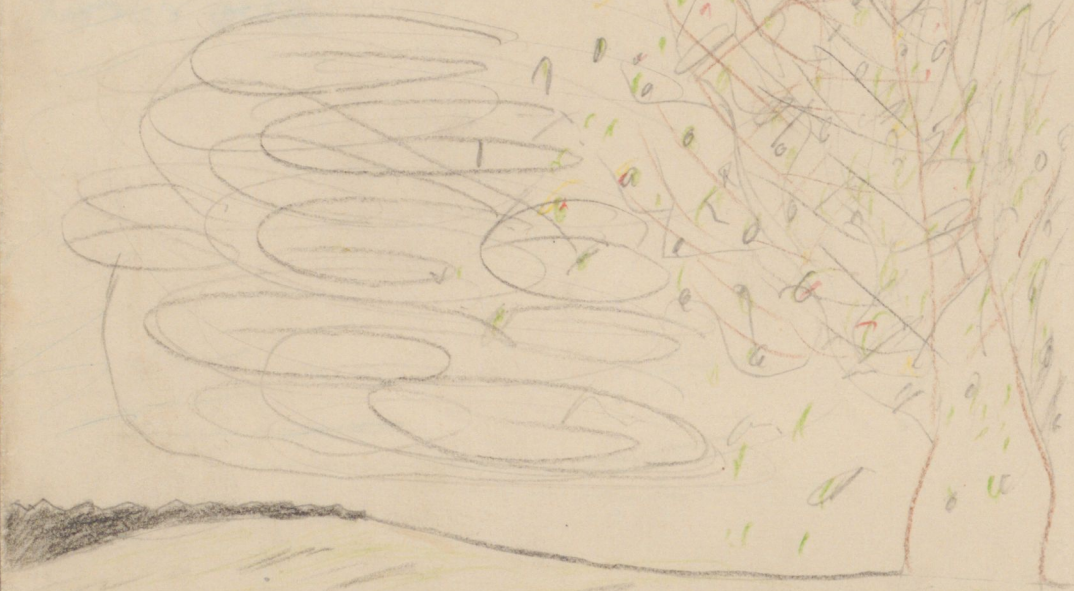
Hea!

73
SÜGIS-

TUUL.

24. okt. 1936.a.

K. Saks.

On sügis. Sügistuul tormab väljadel
ja otsib lõbu. Tuul ligineb karjale väljal. Ta
puhub karjase rüetest läbi ja paneb poisi
lõdisema. Lõdisedes otsib karjane varju kuhu
ja ääre alt. Kõnd on ta pääsmud. Tuul
tormab edasi. Põllul näeb ta viljarõuke.
Üks-kaks-kolm, ja juba lendavad rõngud
laiali. Veel edasi läheb tuul. Üleval õhus

lendavad linnud. Need on pisikesed lau-
 linnud. Tuul tormab nende kallale, puis-
 tab nad laiali ja surub maha. Kõrgemad
 kukuvad, aga teised jätka-
 vad lendu. Uue vihaga tor-
 mab tuul nende kallale. Galk
 otsib varju metsas. Sinna ei pääse tuul
 juurde. Kõik asub tuul metsa kallale.
 Mõned puud purunevad, aga suuremad
 ainult poeenduavad, nagu tahtes öelda: „Se-
 re tulemast tuul!“

Tuul jõuab metsast välja lagedale. Siit
 läheb maantee. Tuul murrab mõne telefo-
 niposti ja otsib siis uut lõbu. Kias on
 õunapuud õuntega. Tekib õuntesadu, kui
 tuul neist möödub. Juba möödus, merel!
 Laevad sõidavad. Vähemad lähevad üm-
 ber, suurematel murdub maste.

Kaugelt paistab tume täpp. Tuul tõt-
 tab lähemale ja näeb: lennuk sõidab. Selle-

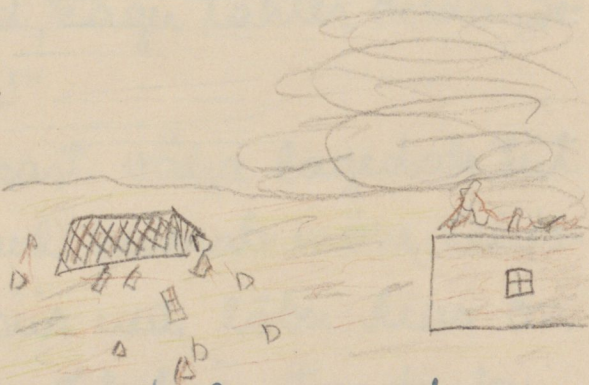
gi kallal proovib tuul oma jõudu. Ent
kindlalt sõidab lennuk edasi. Tuul tõt-
tab temaga ühes ja sunnib lennuki
maanduma. Lennuk maandub lennuväl-
jal ja ei saa sugugi viga.

Uetsas seisab vana maja. Kikki kos-
tab raksumist, ja katus lendab kümme
meetrit eemal olevale lagendikule. Sinna
järele katus purustatult lamama. Tuul aga
naerab selle üle.

Ees lenda vad lin-
nud mere kohal.

Tuul ligineb nei-
le. Kostab linne-

kente hädakisa ja nad langevad voo-
guksesse. Tuul naerab, naerab, ja tõttab eda-
si. Lõpuks jõuab ta linna. Tänaval läh-
keb lehemüüja, lehed kaenla all. Tuul pu-
hub lehed lendama ja katsub rammu-
majade, kirikutornide (kallal) ja inimeste

kallal. Tüdinub viimaks linnast ja töt-
 tab männimetsa. Metsakohin teatab, et
 tuul on leidnud endale koha, kus on
 lõbus olla.

Hea!

7. nov. 1936.a.
H. Saks. IV kl.

Kui mul oli

nõiakotike.

Istusin toas ja lugesin ühte meinas-
juttu. Jutu tegelaseks oli poisike, kelle va-
nemad olid surnud. Ta temis talus, kus
ta vanemad enne olid elanud, ent nüüd
olid sääl võõrad inimesed. Poisikesel
oli nende juures halb elu. Teda peksti
ja söimati, taseks selle eest, et poisike
temis neid. Kord, kui poisike jälle peksa
oli saanud ja puruväsimult magama
oli heitnud, nägi ta unes et tal oli nõia-
kotike. Poisike oli parajasti siis, kui ta
unes soovis kuldrahasid, üles ärganud.
Ent voodist tõustes nägi ta imet; laual
oli unes nähtud kotike. Kotikesest jook-

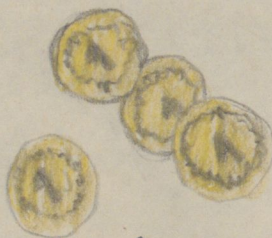
sid kuldrahad välja. Põisike imestas vä-
ga (väga) selle üle, et unes soovitud soov
oli ilmsi täitunud. Ta võttis peotäie
kuldrahasid, läks peremehe juurde ja
ostis talu omale. Nii lõppes jutt.

Päale jutu lõpetamist jäin mõtlema.
Oh, kui mul ka oleks nõiakotike, kuidas ma
siis rõõmustaksin! Igat asja oleks võima-
lik saada, ilma kätt liigutamata. Oh, kui
õnnelik ma siis oleksin!

Äkki ehmatasin. Mis see oli! Ma olin
metsas ja kõndisin puie vahel. Maast leid-
sin linnupoja. Panin ta tagasi perasse.
Pesast leidsin kotikese. Sellele oli kirjuta-
tud: "See kotike on nõiakotike. Kes selle
leiab, see saab õnnelikuks." Võtsin kotike-
se ja hakkasin teda proovima. Soovisin
koju sõita. Silmapilk jooksid kotikesest
hobused välja, tõld järel. Istusin tõlda
ja sõitsin koju. Kodus soovisin kuldra-
hasid. Ka see soov täitus.

Nüüd soovisin biskviite. Ko-
he veeresid kotikesest biskviit-
tide kotikesed. Sõin biskviite
ja rõõmustasin. Soovisin lossi.

Kohe nägin põllul lossi. Tahtsin lossi
minna, ent pörkasin välisest vastu ja loss
kadus.

Olin jälle metsas. Mets oli mulle võõras ja ma olin skrinnud. Kotike oli aga ühes soovisin endale hobust, sain selle ja sõitsin ratsa punde vahel. Metsast tuli välja lind ja juhatas mulle teed. Sõitsin koju poole. Akki hakkas hobune lõhkuma. Kukkusin maha ja kõik kadus.

Olin jäänud magama. Argates leidisin enda põrandalt, kuhu unes nähtud hobuse seljast olin kukkusin. Mul oli väga kahju, et mul ei olnud noiakotikest. Koik oli olnud uni!

/ I. hea.

Parandus.

Poisike imestas väga selle üle, et unes soovitud soov oli ihmsi täitunud. Mis see oli?

Kooliteel.

15. nov. 1936. a.
K. Sakse. IV kl.

(Klaheköne.)

Juhan ja Uno olid teel koju. Juhan ütles Unole: "Uno, kas sa tead, et Rnts tuleb kama minne poole?"

"Jaan küll," vastas Uno. "Miste saäl teete?"

"Me mängime palli ja pärast hakka-me hüppama. Tule, sa Uno, ka," ütles Juhan.

"Kas te saäl jookste ka?" küsis Uno.

"Kla seda teeme," ütles Juhan. "Aga, kas sa tead, jätkasta, Rnts lubas Eedi ja Ruudi ka ühes võtta?"

"Ai!" hüüdis Uno. "Aga saäl saab siis palju nalja!"

"Muidugi saab," kinnitas Juhan. "Tule, aga tule!"

"Ei tea, kas saab minna. Mul on tarvis juturaamatuid läbi lugeda. Komme tahan ara anda."

ARHIIVIMUSEUM
PÄDAGOOGIKA
KODU K 4542-3

"Ah, mis sa juteraamatutega jäändad?
Tule parem minne poole!"

"Ei tea!"

"Mis, ei tea? Vaata, et sa tuleb?"

"Ei tea! Isa vist ei luba?"

"Küll ta lubab! Tule, tule!"

"Tulen, tulen küll!" ütles viimaks Uno
ja pööras koduteele.

"Vaata, et sa tulemata ei jäta!" hõikas
Juhan.

"Ei jäta!" vastas Uno ja laadus õue.

Parandus.

"Tule sa, Uno, ka," ütles Juhan.

20. nov. 1936. a.
H. Saks. I klass

OLIN

HAIGE.

Uhel hommikul üles
"argates tundsin pääs imelikku valu. Pää
kumises ja valutab valjakalt. Ometi tõu-
sin voodist, pesin näo ja riietusin. Üt-
lesin ka õele, et mul pää valutab. Õde so-
vitas mul koju jääda, aga mina tahtsin
ikka kooli minna. Põhjuseks oli see, et ma
polnud sel kooliaastal veel kordagi puu-
dunud. Tahtsin nii ka kevadene kaita,
aga ometi see soov ei täitunud.

Õlles söönud, hakkasin kooli mi-
nema. Jäin teel õest veidi maha ja jook-
sin talle järele. Jooksul pidin peatuma.
Pää kumises ja oli väga oleda. Kõndi-
des läksin õe juurde ja ütlesin talle, et
ma enava kooli ei saa minna. Õde üt-

les siis, et parem olekski, kui jääksin koju.
Läksin ära tuppa ja heitsin sängi. Isa
oli siis toas, temale ütlesin, et pää valutab.
Sellest, et vahepeäl ka hammas oli valuta-
ma hakanud, ei kannunud ma sõnagi.

Lõuna ligines, aga paranemist
polnud märgata. Vanaisa tuli tuppa
ja ajas minuga juttu. Siis oli mul lõbu-
sam olla. Kord vaatasin kella ja üt-
lesin vanaisale: "Kell on ainekasa, jubade
alunud meie koolitunnid!" Siis kõne-
lesin vanaisaga koolist, ja sellest, mis koo-
lis oli minuga juhtunud. Korra oli
mul parem ja tahtsin ülestõusta. Aga
selle järel, kui olin astunud paar sam-
mu, ~~pidin~~ uuesti voodi heitma. Lama-
des oli mul parem olla. Kõnelesin va-
naisaga, ja nõnda juttu ajades jõudis
lõuna.

Isa tuli lõuna-söögi ajal koju.
Tuli minne juurde, pani kae pää peale
ja küsis: "On sul nüüd parem?"

"On küll," vastasin ma.

Isa tõi mulle voodi süüa. Tõin
veidi, aga ise ei olnud. Isa tõi
siis palabad, mis mulle alati olid hästi mait-
senud, aga ka need ei meeldinud. Ütlesin
isale, et ma süüa ei taha. Isa siis toidu

ära. Heitsin sängi pikali ja jäin magama. Umbes kahe tunni pärast ärkasin ja tundsin endal olevat parema. Kohe üles ei tõusnud, kartsin, et pää hakkab uuesti valutama. Öde oli kodus ja seletas mulle kooli uudiseid. Vastu õhtut tõusin üles ja kõndisin taas. Õhtut sõin päris hää isuga. Öösel magasin rahulikult. Järgmisel päeval läksin kooli. Pää enam ei valutanud ja olin täiesti terve.

Kui moodus mu haigus.

/ Hea!

Parandus.

Omelti tõusin voodist, pesin näo ja rüütsin. Atga selle järele, kui olin astunud paar sammu, pidin uuesti voodi heitma. Kõnelesin vanaisaga, ja nõnda juttu ajades jõudis lõuna. Kohe üles ei tõusnud, kartsin, et pää hakkab uuesti valutama.

MEIE PONTU - US-

21. nov. 1936.a
K. Saks. 17 kl.

TAV ABI
LINE.

Meil oli üks koer, kelle nimi oli Pontu. Pontu oli suur koer. Alguces, kui ta toodi linnast meile, kartsin teda, aga harjusin temaga siiski. Piis, kui olin temaga harjunud, sai Pontu mulle ustavaks sõbraks.

See oli mõni päev pööle seda, kui Pontu meile toodi. Oli kevad. Ma teadsin, et jää on veel kõva ja läksin jääle uisutama. Korraga tundsin, et jää mu jalge all vajus. Olin sattunud nõrga jää pööle ja nüüd kukkusin vette. Püüdsin jää servale ronida, aga nüüd murdus jää igal pool. Olin juba hülk aega nõnda vees olnud, kui kuulsin jookse. Varsti tuli nähtavale loom, kelles hiljem meie Pontu ära tundsin. Pontu oli end lahti tõmmanud, sest harilikult oli ta ketis. Pontu möödus mu liigidalt ja kett, mis harilikult oli sei-

na küliss, nüüd aga lahtiselt maas jooksis, kukkus minu juurde vette. Haarasin ketist kinni ja pääsesin joale.

Päale seda ei kartnud ma Pontut enam. Kui hiljem pidin karja minema, võtsin ta ühes. Pontu oli mulle karjas suureks abiks. Ta aitas mul lehma karjamaale ajada ja karjas olles tarvitseisin ainult käskida, kui tahtsin lehma põllult ära ajada. Nagu valk tormas Pontu haukudes lehma kallale ja ajas lehma ära. Lambad kartsid teda, kui tuld, ja seda oligi tarvis, sest lambad ei kartnud mind, ega läinud põllult ära enam, kui nende poole jooksin. Nüüd, jooksid lambad hirmul kokku juba siis, kui Pontut nägid. Kui Pontu aga nende poole haukus, polnud lammaste hirmul enam piiri. Nad jooksid, nagu meelest. Samuti aitas Pontu mul karjale lõbusamini mööda saata. Üks paljudest mängudest, mis ma Pontuga mängisin, oli järgmine: ma võtsin kepi ja viskasin selle vette. Silmapilk jooksis Pontu jõe poole, kepi järele, ja tõi ujudes kepi minu kätte. Karjale oli sel suvel lõbusam, kui teistel suvedel.

Ka teistele oli Pontu abiks. Göseti

valvas Pontu maja ja päeval käis
minuga karjas. Öösel
ei haukunud Pontu
kunagi ilma põhju-
seta. Sa oli väga tark
loom. Kui võoraid tuli, hakkas Pontu
juba siis, kui võorad kaugelt tulid, hau-
kuma.

Ühel päeval jäi Pontu aga kadu-
meks. Öösel enne tema kadu-
mist kuulsime ta hauku-
mist, millele järgnes paak.
Läksin teda otsima ja
leidsin Pontu surnult meie
metsast. Seda oli tabanud paak. Meil oli
kõigil Pontust kahju ja minul kõige roh-
kem. Pontu oli alati mulle pareimaks
abiliseks olnud. Hiljem osteti mulle uus
koer, aga see ei ole mulle sugugi nii
suur abiline. Maja valvas uus koer küll,
aga minuga karjas ta ei käi. Pontust
on mul alati kahju.

N. hea!

Parandus.
Öösel ei haukunud Pontu kunagi
ilma põhjusteta.

JUTUSTUS

2. detsembril 1936. a.

K. Saks. IV kl.

NOOR VARES

J. Kooleri valmim järel.

Kari sõi metsas rohtu. Üleval õhus lendis kotkas. Kikki lendas ta alla ja röövis ühe noore talle endale toiduks karja hulgast. Üks noor ja rumal vares nägi seda päält ning mõtles, et tema saab ka seda järelle teha. Ta lendas üles pilve alla ja vaatatas lambaid, et valida neist üht endale toiduks. Viimaks vares valis ühe suure oina, keda huntki ei oleks võinud olla ära seutnud viia. Vares ei kartnud karjast, vaid laskus julgelt maha oina selga ja surus küüned paksusse villasse. Aga oinas oli varesele väga raske. Ka ei saanud vares ilma oinata üles len-

nata, sest oinal oli vill nii paks, et
vares oma küüni villast lahti ei saa-
nud. Kui karjane nägi, et vares oli
kinni jäänud, tõttas ta oma juur-
de ja võttis varesse oma seljast lah-
ti. Ta ei lasknud aga varest lahti, vaid
loikas varesse tiivasuled lähemaks,
nii et vares enam lennata ei saanud.
Siis viis karjane varesse koju laste
kätte mängida.

*
Kui keegi inimene teist näeb
midagi ilusat teguvat, tahetakse tih-
ti seda järel teha. Seda, mis teine es-
teeb, ei saa iga inimene järel teha,
ja mõnel läheb selles juures veel hal-
vasti.

12. dets. 1936. a.

H. Saks. IV kl.

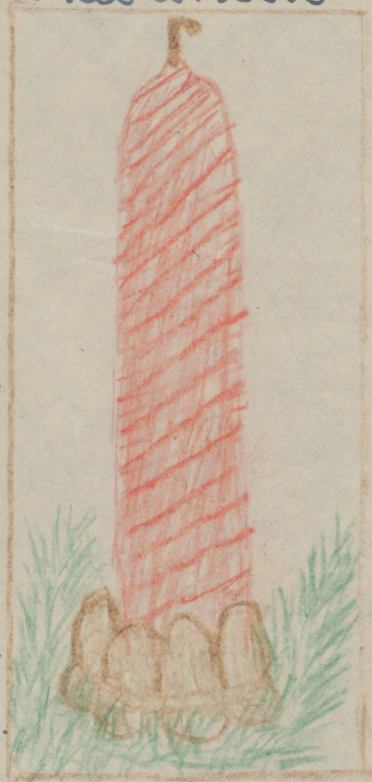
JÕULUEELSE TOIMETUSED.

Jõulud on lähedal. Juba on kauplustes igasugused jõuluasjad. Linnas vaateaknad on tümbil täis jõuluvanasid ja jõulukinke. Pagarid küpsetavad piparkooke, mis maakauplustesse viiakse ja sääal inimestele ära müüakse. Aga ei ole kellegil.

Ka koolis on kiire. Sääal valmistatakse koolipesa vastu. Tehakse näidendi- ja lauluproove. Meie,

poised, kleebime paberist kotikesi. Kotikeste sisse pannakse kingitused, mis jõulupool meile jagatakse.

Kodus on samuti kiire. Lin-
nast toodi siirupit. Sellest valmistatakse piparkooke. Taigen peab varem valmis kastama. Mida rohkem taigen seisab, seda paremad saavad piparkoogid.

Küünlavabrikutes valmistatakse värvilisi jõuluküünlaid. Nii on igal pool kiire töö ja tegevus. Laevamehed, kes pikemale reisile lähuvad, raiuvad laevale kaasarvotuks juba jõulukuuski. Seda tehakse selleks,

et ka laeval saaks jõule pühit-
seda.

Üldine töö ja tegevus lõ-
peb ametiasutistes alles jõululae-
päeval kell kaksteist. Umbes sel
ajal lõpetatakse ka mujal töö
ja tegevus. Siis tunakse jõulu-
kuusk tulla ja pühitsetakse
jõule.

! hea!

14. jaan. 1937a
H. Saks. IV kl.

Suusa- tammas.

Talv jõudis kätte, aga, kuigi
ma ootasin, lumi ei tulnud ma-
ha. Lõpuks, pika ootamise järel,
tuli lumi maha. Kohe otsisin
suusad välja ja sõitsin sõbra
Georgi poole. Kutsusin tedaagi
suusatama. Sõber oli nõus ja
hetke pärast sõitsime mööda he-
lendavat välja. Ilm oli ilus:
päike paistis ja lumi säendas.
Oli alles varajane; päike oli ~~va-~~
vaevast tõusnud ja metsa ääres
oli vilu. Sõitsime sõbraga metsa
äärt mööda. Siis jõudsime kit-

sale metsateele ja lõpuks, väljudes
metsast, seisime kesk sätendavat
välja. Päike pimestas silmi ja het-
ke ei suutnud me paigalt liikur-
da. Viimaks sammus sõber suus-
kadel paar sammu ja vihises
alla. Järgnesin temale ja vihise-
sin ka mäest alla. Sõit oli tore
ja pikk. Et mägi aga ei olnud
äkiline, ei meeldinud sõit siiski
meile ja otsisime äkilisemat
mäge. Mõnest teisest mäest alla-
sõidu järel leidsimegi otsitava.

Vahepääl ilmus meie juurde
Elmar ja sõitis noorte mändide
vahelt ilusasti mäest alla, jäädes
peatama jõe veerele. Järgnesin
talle ja vihise-
sin veerelt jök-
ke. Muudugi oli

halb, aga ma ei hoolinud sellest
midagi. Göber Georg sõitis mulle
järele, aga üleväl pool käänas kõr-
vale ja sai pika sõidu läbi koda
kapõõsa. Siis sõitsime järgemööda
Georgi teed mööda. Sõit oli pikk
ja magi äkiline. Kiivõrd äkiline,
et suutsime vaevalt hoida endid
pikali langemast. Äkilise mäe ris-
tisime „põrgumäeks“, tel oleva ka-
daka „vanapaganaks“. Iga ühe
naarikümnelise sõidu järele läk-
sime koju.

Pärast seda ei sõitnud me hulk
aega. Nüüd sõidame jälle.

Hea!

23. jaan. 1937.a.
H. Saks. IV kl.

UUSTAVULO.

Kord tungisid sakslased Eestimaaale. Nad jõudsid Viljandi maalinna juurde ja hakkasid teda piirama. Kaitsjail oli selgesti näha, et sakslased kandsid raudrüüsid ja nad olid palju paremini relvastatud. Viljandi vanem Valdeko oli meeleheitel, sest abivägesid ei saadunud. Kaitsjad olid võrdlemisi kehvalt relvastatud ja neid oli päralegi vähe. Piirajatele, rüütelitele, ja nende abilistele, lätlastele ning liivlastele, ei suutnud nad vastu panna.

Samal ajal godatud abivägede juht Lembitu saatis teele käskjala Ulo. See pidi viima teadet abivägede teeleasumisest.

Käskjalg Ülo asub teele rahuliku
reisijana. Jõudes Viljandi läheda-
le vangistatakse ta siiski rüüt-
lite poolt. Ülo viidi ühema ette.
Ühema es tunnistas Ülo üles, kel-
le poolt ta oli saadetud ja kuhu.
Rüütel meelitas teda võimava-
lesõnumit linnale. Ülo läks ühes
rüütlitega kes tõe rääkimise kor-
ral, teda oleksid surmanud. Ülo
rääkis tätt ja surmati rüütlite
poolt. Ja suri tõe eest.

N. hea!

Parandus.

Pürajatele, rüütlitele, ja nende
abilistele, lätlastele ning liivlas-
tele, ei suutnud nad vastu pan-
na.

9. veebr. 1937.a.
X. Gakes. IV kl.

Tänavu tuli vastlapäev suure jääga. Just nädal aega enne vastlapäeva tuli lumi maha. Me kõik rõõmustasime, et nüüd saab suuskadega sõita. Täigi enne vastlapäeva suuskadega sõita. Aga hääd sõitu veel ei saanud. Lootsime, et ehk tuleb enne vastlapäeva lume juurde, siis saab parem suusatee. Meie lootus näiski täituvat, paar päeva enne vastlapäeva tuli lume juurde.

Aga meie rõõm oli üürrike. Paar päeva sai lumi maas olla, siis tuli sulda. Kõik lumi sulas ära. Ilm muutus soojaks. See ei püsinud aga kaua, vaid kolmandal päeval tuli külm. Kõik sulanud lumi oli

muutunud veeks ja külma tulekul külmus kõvaks jääks. Kõik muutus libedaks.

Meil poleks meile selle vastu midagi olnud, aga jäi ju vastlapäev

nüüd lumeta. Täiesti libedal ja siledal jääl oleks "vissigi" saanud lasta, aga see jää oli konarline. Leides ju ka siledat jääd, aga seda oli vähe.

Siis vaatasime, et kui suusa sõitu teha ei saa, siis katsume vähemalt "vissi" lasta.

Ja ennää! Sai "vissi" lasta, nii et muhud tekkisid otsaesistele.

Mõnikord ei olnud aga mida-
gi ja siis sai nii hääd sõitu,
et suuskadelgi paremat ei oleks
saanud.

W.

Parandus.

Meie lootus näiski täituvat.
Paar päeva enne vastlapäeva
tuli lume juurde.

KUI

OLIN ÕNNELIK.

20. veebr. 1937.

H. Sakse. IV kl.

Suvi
 saabus, ilus
 ja päikeseküllane.
 Rõõmsaina tulime koo-
 list koju tunnistused käes.
 Kiiresti käisime kooliteed ja
 müüdi nii pika koolitee käi-
 sin ära nüüd poole tunniga.
 Kodu lähedal istusime maha
 ja plaanitsesime suve veetmist.
 Sõber elas minu lähedal, seega
 saime suvel üksteist külasta-
 da. Et aga sõber karjas pidi

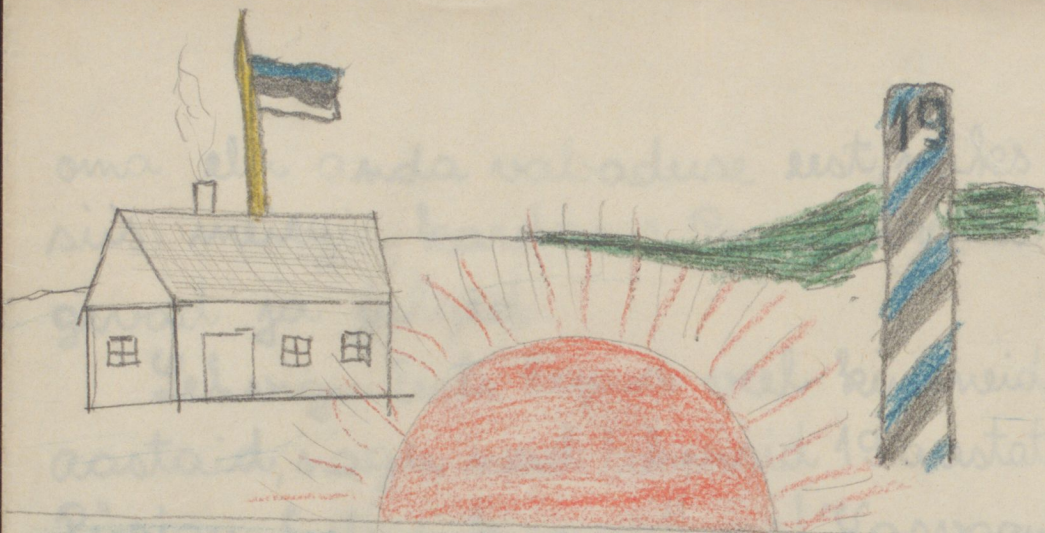
käima, tegime otsuseks, et üksteist külastame pühapäevadel. Siis läksime koju. Kodust tuli isa vastu, midagi seljatega hoides ja küsis tunnistust. Läksin tuppa ja panin kooliraamatud ära, alles siis tõin isale tunnistuse.

Et aga ise arvasin tunnistuse halva olevat, siis

jooksin tagasi tuppa. Isa tuli mulle järele ja ütles: „Tunnistus on päris häa!“ Siis ise viskas selja taga hõitud vitrakimbu ära. Pärast pühapäeval kiitis kõigile, et olin too-

mud hää tunnistuse. Pärast
küsisin isalt: "Kuidas kar-
jamine misega jääb?" Isa üt-
les, et mul olla sel suvel hää
rõli, karjamine mist ei olevat.
Olin rõõmus ja ruttasin sõb-
rale seda jutustama. Sõbra
pool alles selgus, et temagi
oli sel suvel vaba. Me mõ-
lemad olime siis õnnelikud
ja ruttasime mängima.

4. märts. 1937. a.
Kõljur Sakse I kl.

MULJEID

VABADUS-

PÄEVAST.

Eesti on nüüd vaba. Selleks
pidid eestlased kaua heitlema.
Paljud surid, aga Eesti sai vabaks.
24. veebruaril 1918. aastal kuuluta-
ti Eesti iseseisvus välja. Nüüd on
sellest möödunud 19 aastat. Seega
on Eesti riik 19. aastane.

Vabaduspäev on igale tõsisele eestlasele tõsine rahvuspüha. Seks peab ka eestlane rõõmus olema. Eesti riik on vaba! Üle maa lehvitsid lipud ja peeti aktuseid. Meie vallas järgnes aktusele pidu. Näidend peol maal lis silmade ette vabadussõja. Näidend tõstis esile rahvusvaimustuse. Noored poisidki kippusid sõtta. Kurb oli nende elu sõjas. Meid langes palju... Näidend oli eriti hästi demonstreeritud. Näiliselt said ka näidendi peategelased surma.

Igale eestlasele Eesti nimi! Seda püüti läbi viia ja viidi. Selle mõtte eesotsas seisis tõsine eestlane, rüügiwanem Konstantin Põts. Ta nõudis ka,

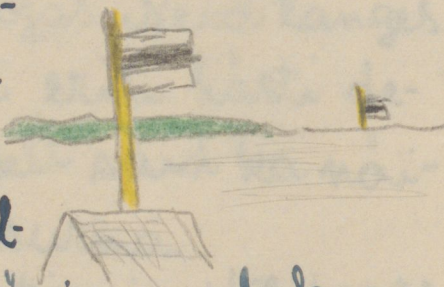
ARHIIVIMUSEUM
FOND K 452-3
PÄDAGOOGIKA

et igal talul olgu olgu lehvimas si-
ni-must-valge lipp. Sema tahe täitus.
19. vabariigi aastapäeval lehvivad ena-
masti elanutel Eesti rahvusliped.

"...Sinine ja must ja valge,
kaunistagu Eestimaad..."

Jah, Eestimaa üle olgu taivas ala-
ti sinine ja päike paistku! Must mul-
lapind kasvotagu eestlastele vilja.
Ja viimane värv, valge, on vabaduse
sümboliks.

Eesti ja ka iseseisvus on kantud
edasi vanemalt kas-
tele. Ja ka meil, noor-
tel, tuleb kanda kord
Eesti iseseisvust. Siis d-
gem tugevad! Seks pärigem eluko-
misi vanemalt. Kõvastagem endid
juba noorelt. Olge julged ja ärge
kartke. Meie vanemad ei kartnud

oma elu anda vabaduse eest, miks
siis meilgi kardame. Parem olge tu-
gavad ja julged.

Lehviugu Eesti lipud veel kümneid
aastaid, nagu nad lehvisid 19 aastat.
Püsiugu Eesti riik ja rahvas! Kasvagu-
lastest veel tugevaid mehi. Püsiugu Es-
ti riik!

"... Su üle Jumal valvaku,
Mu Eesti, isamaa!
Ja olgu sinu kaitseja,
Ja võtku rohkest õnnista,
Mis ial ette võtad sa,
Mu kallis isamaa..."

Põit Marsi peale.

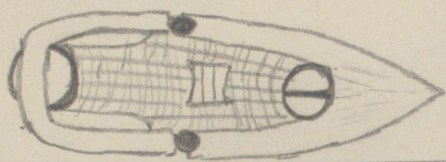
Mul oli kord hää sõber, nimega Georg. Me käisime temaga ühes algkoolis; kui tema oli kuues klassis, siis mina olin esimeses. Vastu pärast seda, kui ta algkooli lõpetas, kuulsin temast, et ta oli asunud linna ja õppis hoolega keskkoolis. Kui ka mina linna kooli tulin, kohtasin teda paar korda tänaval. Ta jutustas mulle, et oli heitnud käega õppimisest ja tegeles mingisuguste salapärase asjadega. Mis nende all tuli mõista, käskis ta mõistatada.

See oli käesoleva aasta algul, kui kuulsin kodustelt, et Georg oli mind mitu korda minime kodus otsimas käinud. Georgil oli aga niisugune ebaõnn, ma just neil päevil kodus ei olnud. Kui seda kuulsin, tõttasin kohe tema poole, aga teda ei olnud siis kodus. Üldse ei teadnud keegi tema tuttavatest, kuhu ta oli jäänud.

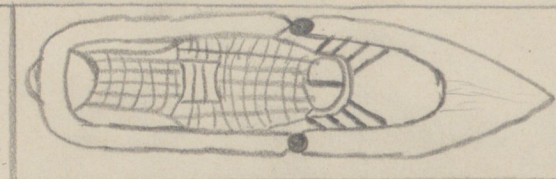
Kuu aja eest aga ilmus Georg ise minu poole. Ma olin seekord kodus, sest et mul käsi haige oli. "Kus sa olid?" küsisin ma kohe. Ta viivitas natuke aega salapäraselt ja seletas mulle siis, ta olivat liitunud masina, millega olivat võimalik lühikese ajaga suuri kaugusi läbi õhu ületada.

da. Kuu aja eest olevat tal saanud see masin valmis ja ta otsustanud sõita Päikest lähemalt uurima. Algu tahtnud ta mind kaasa võtta, aga et ma kodus ei olnud, mõlmini sõber telnud ta üksi sõita. Teel aga selgunud, et selle masinaga üksi sõita ei saa ja ta pöördunud tagasi. „Kas tahad siis nüüd uuesti sõita Päikesele?“ küsisin ma põnevusega. „Ei, olen mõtelnud, et Päike on liiga kaugel. Ilms oleks lähemal. Kas sa saad aga kaasa sõita?“ – „Miks mitte? Näed, mu käsi on haige ja ma ei saa koodi minna. Lillal läheb sõit lahti?“ – „Kohe täna õhtul,“ vastas Georg. Pistsin pätsi leiba ja muud söödavat taskusse ja asusime teele. Omnibusega sõitsime Ropka mõisa, sealt jätkasime teekonda üle põldude jalg-
si. Viimaks jõudsime ühe vana küüni juurde. Küüni katus oli ära lõhutud ja sellest paistis välja puukoonuse terav tipp. „Seal on minu masin,“ selatas Georg. Avasime küüni ukse ja astusime sisse. Georg valgustas oma taskulambiga redelit, mis viis ühe luugi juurde vastasseinas. Georg ronis üles, avas luugi ja kadus selle taha. Järgnesin talle. Kuuk oli seinas, nagu nägin, istmed vastasseinas. Istusin Georgi käsu peale ühele istme-

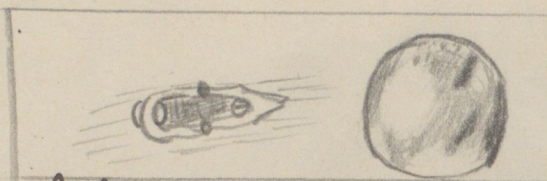
le, mille ees oli rooliratas ja kõrval hulk kange. Siis istus Georg ise teisele istmele ja tõmbas ühte kangist. Tundsin, kuidas raudsed pihid haarasid ümber mu jalgade. Siis tõmbas Georg teist kangist. Silmapilkselt olid kõik kohad täis müinat ja tundsin, kuidas muu, kus me istusime, seljad alla poole, hakkas vajuma. „Mis see on?“ karjusin ma ehmunult. Kas Georg kuulis minu sõnu, seda ma ei tea, aga ta püüdis mind käevibete abil rahustada. Järsku lakkas vajumine ja ühes sellega ka müin. Hetke valitses vaikus ja liikumatus nagu enne tormi. Siis tundsin jälle, kuidas kogu muu paisati mingi tundmatu jõu poolt kohutava kiirusega ette poole. Sulgesin silmad ja ootasin lõppu. See aga ei tulnud, selle asemel hakkas kiirus, millega kihutasime, vaevumärgatavalt vähenema. Avasin silmad. Läks tükk aega, enne kui nägin hämaruses Georgi rahulikult istumas, käed oma roolirattale asetatud. Märkasin, et meie jalgealune oli muutunud põrandaks ja hulk oli nüüd laes. „Kas ehmusid väga?“ küsis Georg pilkavalt. „Seda tuleb meil veel paar korda korrata.“ Vaikisin ja vaatasin aknast

Georgi masin jõudu
ammutama.

välja. Meie es laintus
maailmanum natu-
ke suurenenud tähte-
dega. Püüdsin kindlaks
teha, milline neist oli

Maas, kui mind segas Georgi hää. „Rõhu kang
m. 3 taha poole, nii palju kui jõuad!“ Leidsin tar-
kulambi abil kangi m. 3 ja tegin mida kästi.
See oli raske töö ja mind ehmatas äkki uues-
tialanud mürin ja alla poole vajumine. Nii pea,
kui lasin kangi lahti, lakkas mürin ja lenda-
sime jälle niisuguse kiirusega ette poole, et ma
midagi ei näinud. Kui uuesti võisin aknast väl-
ja vaadata, tegin tähtede asendist kindlaks,
et olime pöördunud paremale. „Suund on nüüd
otse maasile,“ seletas Georg. „Milleline on too maas?“
„Ta on punakam teistest.“ Nüüd huvitas mind veel
mitu asja. „Mille jõul me liigume?“ - „Sa panid kan-
gi taha poole rõhumisega tööle väikesi dünamo-
mis pani tööle kanged, mis lükkasid meid taha poo-
le. Tahapoole liikumisega rõhusime hiigelkummile,
mis on meie taga. Kumm läheb rinna ja viskab
meie masina hiigelhooga ette poole.“ - „Aga kumm
liigub meiega ühes taha poole?“ - „Ei, ta on kinni-
tatud esosa külge, mis taha poole ei liigu, vaid
edasi lendab. Saad au?“ - „Jah! Aga kas me ei lä-“

he mitte põlema selle
suure kiimuse juures?"

"Ei, selle eest hoolit-

sevad veepaagid. Ja
õhuot meil ka puudust ei tule, selle eest hoolit-
sevad hapnikutankid." Kuna edasiliikumine
jälle aeglustus, käsutas Georg: "Rooli otse ette
poole!" Samal hetkel algas jälle müra. Võpa-
tusin veidi ja käänasin rooli vähekeste paremale
poole. Sellest aga aitas, sest müra polnud meil
enam suund Marsile...

Kordasime veel paar korda oma masinale jõu
ammutamist. Siis märkasime endi ees hüüelsuurt
helendavat kera, mis lähemale jõudes hakkas tuh-
menema. Lasime oma masinal aeglaselt lihelda
Marsi poole alla. Peagi kukkusime Marsi pinnale.
Avasime luugi ja ronisime välja. Kogu loodus oli
sinakasvalge. Tulgesime luugi välist poolt ja läh-
sime otsima elus olevusi. Georg võttis taskust väl-
ja revolveri. "Võibolla tuleb meil sedagi tarvis."
Kui olime ligi tund aega ümber hülkunud leidma-
ta jälgegi elusast olevusest, einestasime ja pöördu-
sime tagasi masina juurde. Aga mis me seal nä-
gime! Meie masin oli ümbritsetud umbes kümne pik-
kustest veidratist loomadest. Neil oli neli jalga ja
kaks kätt. Keha oli neil kaetud karvadega, aga pea

oli inimese oma moodi. Meid nähes hakkasid nad veidraid hääli tegema, siis lähenesid kaks suuremat meile. Nad vaatsid meid paari samm kauguselt, siis tegid õige peenikest häält ja ruttasid tagasi teiste juurde, kus hakkasid siis kohtlasi inimene. Me meid kividega pilduma. Üks tabas mind vastu haiget kätt ja Georgi karjatus tõendas, et ka tema oli saanud pihta. Ta haaras revolvi ja tulistas. Maasi elukad oskasid joosta õige kiiresti, sest kohe kerkis üles tolmutu ja hetke pärast polnud kohal enam ühtegi neist. Asusime kiiresti masinasse, sest nägime eemal lähemas musta vürku, mis teatas, et oli saabumas õõ, mille varjul maasi elanikud võimiksid meid uuesti rünnata. Tõustes õhku, võtsime suuna lähedalasuva suurema tähe poole, mille arvasime olevat Päikese. Olime maasi elanikest väga pettunud, sest olime neid filmides näinud hoopis teistsuguseina. Kui olime paar korda kargi m. 3. liigutanud, jõudsime oma üllatuseks tagasi maakerale tuttava kütüni juurde Tartu lähedal. Üks taeva poole vaadates nägime, et olime käinud Kuul ja hoopiski mitte Maasil. Kapi jõudis kuulsime, et olime ära olnud kaks päeva.

Kuupäev:

Kajju Jaks

Punkte:

49

Nimi:

16 mai

Aeg:

min.

Kesk-Euroopa. Lääne-Euroopa. Lõuna-Euroopa.*Kirjutage igas lauses tühjaksjätetud kohale tarviliku sõna või arvu.*

1. Poolat piirab ida poolt Vene maa.
2. Poola tähtsaimad põlluviljad on kartul ja rikis.
3. Poola mägise lõunaosa maapõue-varadest on tuntuimaid süsi, raud, õli ja sool.
4. Poola pealinna nimi on Varssavi.
5. Saksamaad piirab põhjast Põhjameri, Taanimaa ja Lääne meri.
6. Saksamaa suurimad jõed on Oder, Elbe ja Rein.
7. Peale põllunduse on Saksamaal põllumajandusharudest arenenud aiandus ja kariandus.
8. Saksa rauatööstuslinnadest on tuntuimaid Solingen ja Essen.
9. Saksa värvitööstuse tuntuima linna nimi on Düsseldorfi.
10. Saksa suurima sadamalinna nimi on Hamburg.
11. Alpi mägedes asetsevad riigid on Austria ja Šveits.
12. Austria pealinna nimi on Viini.
13. Läbi Ungari voolab suur jõgi nimega Doonau.
14. Ungarlaste peamised tulualad on põllundus, aiandus ja kariandus.
15. Ungarlaste tähtsamad koduloomad on veised, lambad, sead ja kalad.
16. Tšehhoslovakkia pealinna nimi on Praha.
17. Prantsusmaa idapiiril asetseva võimsaima riigi nimi on Saksa.
18. Prantsusmaa laialdasema kõrgustiku nimi on Kesk-Kõrgustik.
19. Prantsusmaa tähtsaimad viljad on mais ja riis.
20. Prantsusmaa riidetööstusist on Euroopas laialt tuntud šidi tööstus.
21. Prantsusmaa suurima sadamalinna nimi on Marseille.

22. Prantsusmaa pealinna nimi on Paris.
23. Inglise suurima saare nimi on Britannia.
24. Inglise peasaare põhjaosa nimetatakse Loti maaks.
25. Inglismaad eraldab Euroopa mandrist väin, mille nimi on Inglise kanal.
26. Inglismaa tähtsaimad tööstused on riidetööstus ja raua tööstus.
27. Inglismaa laevastik on maailmas 1. kohal.
28. Inglismaa suurimad riidevabrikud asetsevad Manchester nime-
lises linnas.
29. Põhja-Ameerikas asetseva Inglise asumaa nimi on Kanada.
30. Itaalia peaosa asetseb poolsaarel, mille nimi on Apenniini.
31. Itaalia suurima jõe nimi on Poo.
32. Itaalia maa-alal on kaks suurt tulemäge, Etna ja Vesuvius.
33. Itaalia põhjaosa madalmiku tähtsaimad viljad on nisu ja mais.
34. Itaalia aedades kasvatatakse eriti palju viina marju.
35. Itaalia pealinna nimi on Rooma.
36. Põhja-Itaalia suurimad linnad on Veneetsia ja Milano.
37. Hispaania asetseb poolsaarel, mille nimi on Pirene.

Tõmban igas lauses õigele sõnale (sõnadele) joone alla.

38. Poola põhjaosa on madal mägine.
39. Saksamaal on esikohal põllumajandus, tööstus.
40. Sakslased elavad üldiselt jõukalt, vaeselt.
41. Saksamaa on vabariik, kuningriik, keisririik
42. Suurim osa Ungarist asetseb madalmikul, mäestikus.
43. Ungari on vabariik, kuningriik, keisririik.
44. Prantsusmaal on kasutamata maad palju, vähe.
45. Prantsuse suurimad asumaad on Ameerikas, Aafrikas, Austraalias
46. Holland on madal, kõrge maa.
47. Inglismaa on peamiselt põllumajandusmaa, tööstusmaa.
48. Inglismaa on vabariik, kuningriik, keisririik.
49. Vahemeremaadel tuleb sademeid suvel, talvel, vahelduvalt läbi aasta.
50. Itaalia on rohkem põllumajandusmaa, tööstusmaa.